

RADNA ZAJEDNICA KANTONA, POKRAJINA, ŽUPANIJA, REGIJA I
REPUBLIKA ISTOČNOALPSKOG PODRUČJA

RZ ALPE-JADRAN

I. KOMISIJA ZA PROSTORNO UREĐENJE I ZAŠTITU OKOLIŠA
RADNA SKUPINA ZA PROSTORNO UREĐENJE

**PROSTORNE POSLJEDICE PROŠIRE-
NJA EUROPSKE UNIJE NA PODRUČJE
RADNE ZAJEDNICE ALPE - JADRAN**

II. SUSRET – SEEON, BAVARSKA, 2003.

ZAGREB, 2003.

PROSTORNE POSLJEDICE PROŠIRENJA EUROPSKE UNIJE NA PODRUČJE RADNE ZAJEDNICE ALPE-JADRAN

Izdavač:

Njemačka verzija:

Amt der Kärntner Landesregierung, Abteilung 20 - Landesplanung,
Wulfengasse 13, 9020 Klagenfurt, Avstrija

Hrvatska verzija:

Ministarstvo zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva
Ulica Republike Austrije 20, 10000 Zagreb, Hrvatska

Talijanska verzija:

Regione Veneto, Segreteria al Territorio Direzione Urbanistica,
Beni Ambientali Calle priuli n.99, 30124 Venezia, Italia

Mađarska verzija:

Somogy Megyei Önkormányzati Hivatal, Alpok-Adria Titkárság,
Csokonai u. 3., 7400 Kaposvár, Magyarország

Slovenska verzija:

Ministrstvo za okolje, prostor in energijo, Urad RS za prostorsko planiranje,
Dunajska 21, 1000 Ljubljana, Slovenija

Engleska verzija:

Ministrstvo za okolje, prostor in energijo, Urad RS za prostorsko planiranje,
Dunajska 21, 1000 Ljubljana, Slovenija

Izradila i uredila:

I. komisija – za prostorno uređenje i zaštitu okoliša
Radna skupina za prostorno uređenje

Njemačka verzija: Christian Seidenberger (Austrija)

Hrvatska verzija: Goranka Radović (Hrvatska)

Talijanska verzija: Alberto Nardo (Italija)

Mađarska verzija: Máté János (Mađarska)

Slovenska verzija: Margarita Jančič (Slovenija)

Engleska verzija: Margarita Jančič (Slovenija)

Izdavač hrvatske verzije:

Ministarstvo zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva
Republike Austrije 20, 10000 Zagreb, Hrvatska

Uredila: Goranka Radović, dipl.ing. arh.

Grafička priprema i prijelom: Galerija 2, Stara cesta 41, SI-1360 Vrhnik

Tisk: Marginalija d.o.o., Drešinjska vas 49, SI-3301 Petrovče

Naklada:

Prijevodi: Darinka Aničić, Cvijeta Jakšić, Božica Kiticic-Prunč

Sadržaj:

Predgovor	7
Uvod	9
1. Prostorni utjecaji proširenja Europske unije na članice RZ Alpe-Jadrana	13
1.1. Baranja	15
1.2. Bavarska	19
1.3. Gradišće	23
1.4. Emilia - Romagna	27
1.5. Furlanija - Julijjska krajina	31
1.6. Hrvatska	37
1.7. Koruška	43
1.8. Lombardija	47
1.9. Gornja Austrija	51
1.10. Slovenija	55
1.11. Somogy	61
1.12. Štajerska	67
1.13. Veneto	71
2. Rezultati međunarodnoga zasjedanja Radne skupine za prostorno uređenje u Seeonu 23. lipnja 2003.	73
Članovi Radne skupine za prostorno uređenje	82

PROSTORNE POSLJEDICE PROŠIRENJA EUROPSKE UNIJE NA PODRUČJE RADNE ZAJEDNICE ALPE-JADRAN

Predgovor

Proširenje Europske unije stubokom će izmijeniti i odnose između članica Radne zajednice Alpe-Jadran. Novi će poredak posebice utjecati na prostorno uređenje i na prostorni razvoj. Nestat će dosadašnje zapreke razvoju, promicat će se postojeće razvojne šanse i otvoriti nove. Istodobno će rasti i izazovi zbog nastojanja da regije postanu snažnije i gospodarski atraktivnije kao lokacije, ali i da se još više poboljša kvaliteta života stanovništva.

Za prostorno uređenje iz toga proizlazi čitav niz prioritetnih zadaća. U skladu s novim mogućnostima mora se dalje razvijati sustav centara i naselja. U okviru poliocentričnog razvoja valja iskoristiti sinergijske efekte kooperacija. Potrebno je jačati položaj ruralnih krajeva, koji na području RZ Alpe-Jadran imaju značajno mjesto, a njihova povezanost sa gradskim središtema trebala bi biti temelj integriranog regionalnog razvoja. Na području infrastrukture valja ukloniti nedostatke u dostupnosti i sprječiti pojavu preopterećenosti. Infrastruktura predstavlja u prvom redu temelj za napredovanje integracije našeg kooperacijskog prostora. Zbog toga se u razmatranja moraju uključiti i utjecaji informacijskih tehnologija na korištenje prostora. Područje RZ Alpe-Jadran odlikuju raznovrsnost i visoka kvaliteta prirodne i kulturne baštine. One će i u buduće ostati važna osnova za mogućnosti regionalnoga razvoja te ih stoga moramo štititi i dalje razvijati.

Proširenje Europske unije utjecat će, međutim, i na stručne, pravne i ne na zadnje i finansijske okvirne uvjete. Iz svega proizlazi da je za ovu integraciju potrebna intenzivna suradnja na temelju zajedničkih razvojnih strategija.

Radna skupina za prostorno uređenje pozabavila se u okviru svog redovnog, godišnjeg susreta planera ovom aktualnom temom. Kao i prošli put rezultati ovih razgovora bit će objavljeni i tako pristupačni javnosti. Želio bih najsrdačnije zahvaliti svim članovima Radne skupine, kao i članovima 1. komisije, na njihovom doprinisu pripremama i provedbi susreta stručnjaka i izradi ove publikacije i odati im iskreno priznanje. Posebno zahvaljujem predstvincima Slobodne države Bavarske, koji su kao domaćini susreta planera 2003. u Seeonu omogućili održavanje skupa u dostačnim okvirima.

U prvom redu valja zahvaliti gospodi dipl.ing. Margariti Jančić na njezinom angažiranom, energičnom i suptilnom vođenju Radne skupine za prostorno uređenje, jer je ona zbog svog sveobuhvatnog uvida u tekući razvoj na području prostornog uređenja i na nacionalnoj i na europskoj razini mnogo pridonijela uspjehu ovog susreta.

Peter FERCHER

predsjedatelj I. komisije za prostorno uređenje i zaštitu okoliša

PROSTORNE POSLJEDICE PROŠIRENJA EUROPSKE UNIJE NA PODRUČJE RADNE ZAJEDNICE ALPE-JADRAN

Uvod

Protekla je godina, baš kao i nekoliko posljednjih godina, bila u znaku velikih integracijskih procesa, a napose u znaku širenje Europske unije na istok.

Članovi Radne skupine za prostorno uređenje, koja djeluje u sklopu I. komisije za prostorno uređenje i zaštitu okoliša Radne zajednice Alpe-Jadran, odlučili su da II. susret predstavnika odgovornih za prostorno uređenje u članicama Radne zajednice Alpe-Jadran posvete analizi prostornih posljedica toga procesa za područje Radne zajednice Alpe-Jadran.

Na ovaj smo susret kao i lanske godine pozvali predstavnike državne uprave odgovorne za područje prostornog uređenja i predstavnike programa INTERREG III B za područje Alpa i područje CADSES, u čijem se okviru implementiraju «Perspektive europskog prostornog razvoja», te predstavnike Vijeća Europe, u čijem se okviru implementiraju «Vodeća načela za održivi prostorni razvoj europskog kontinenta».

Jednodnevni susret, koji se odvija u obliku razgovora oko okruglog stola, predstavlja je mogućnost da se razmijene mišljenja o utjecajima procesa širenja Europske unije na područje Radne zajednice Alpe-Jadran, da se izraze očekivanja, bojazni i nade te da se oblikuju prijedlozi zajedničkih prioriteta, djelatnosti i mogućih zajedničkih projekata, koji bi trebali pridonijeti osiguravanju kvalitetnog i djelotvornog prostornog razvoja, koji bi ujedno jamčio očuvanje identiteta područja i pridonio afirmaciji njegovih komparativnih prednosti u europskom prostoru.

Na taj način članice Radne zajednice Alpe-Jadran daju svoj kamenić u mozaik stvaranja socijalne, gospodarske i prostorne kohezije Europe i tako pridonose implementaciji zajedničkih europskih smjernica za osiguravanje održivog razvoja.

Ovom prigodom zahvaljujemo Slobodnoj državi Bavarskoj na odličnoj organizaciji susreta. Posebnu zahvalnost upućujemo prof. Jörgu Maieru sa Sveučilišta u Bayreuthu zbog odličnog moderiranja susreta i zbog brižljivo pripremljenih sažetaka rasprave.

Nadamo se da ćete u publikaciji koja je pred vama naći poticaje da nam se pridružite u provođenju zajedničkih aktivnosti, u promidžbi načela održivog razvoja, odnosno u pripremi i provedbi zajedničkih transnacionalnih, interregionalnih ili prekograničnih projekata. Radovala bi nas suradnja s vama.

Margarita JANČIĆ
voditeljica Radne skupine za prostorno uređenje

PROSTORNE POSLJEDICE PROŠIRENJA EUROPSKE UNIJE NA PODRUČJE RADNE ZAJEDNICE ALPE-JADRAN

PROGRAM RADA RADNE SKUPINE ZA PROSTORNO UREĐENJE za razdoblje od 2001. do 2005.

Polazišta

U 2000. godini Radna skupina za prostorno uređenje (u nastavku RSPU) izdala je publikaciju Doprinos održivom prostornom razvoju te se tako pridružila aktivnostima koje se odvijaju u Europi za provedbu načela održivog razvoja. U sljedećem će razdoblju RSPU svoje aktivnosti usmjeriti na djelotvornu provedbu smjernica određenih u dokumentima »Vodeća načela za održivi prostorni razvoj europskog kontinenta», koje je 2000. godine usvojilo Vijeće Europe i u »Perspektivama europskog prostornog razvoja«, koje su 1999. godine usvojile članice Europske unije.

U skladu s ovim smjernicama i s nacionalnim, odnosno regionalnim dokumentima rad će biti usmjerjen na stvaranje kvalitetnog prostora i na osiguravanje konkurentnosti područja RZ Alpe-Jadran u širem prostoru.

Cilj

Djelatnost RSPU bit će usmjerena na:

- osiguravanje informiranosti i razmjenu iskustava predstavnika službi nadležnih za prostorno uređenje u regijama članicama
- osiguravanje i afirmaciju bolje prepoznatljivosti područja Radne zajednice u europskom prostoru
- uklanjanje neusklađenosti u postojećim prostornim dokumentima i na pravodobno informiranje i usklađivanje predviđenih rješenja koja imaju prekogranično značenje
- oblikovanje zajedničkih vizija, smjernica i mjera za osiguravanje održivog razvoja
- informiranje o rezultatima projekata
- pripremu prijedloga sadržaja za zajedničke projekte
- promidžbu integralnog planiranja.

Djelatnosti će se provoditi u obliku tematskih susreta, koji će se održavati svake godine u mjesecu lipnju. Rezultati susreta bit će predstavljeni na mrežnim stranicama RZ Alpe-Jadran i u obliku tiskane publikacije. Da bi se osigurala aktualnost tih susreta, tema će se određivati svake godine za sljedeći susret.

Sudionici susreta

Susreti su namijenjeni odgovornima i suradnicima u službama nadležnim za prostorno uređenje (do tri predstavnika po regiji članici). Na taj će način biti uspostavljeno aktivno sudjelovanje u mreži službi uprave. Kao gosti pozivat će se predstavnici Vijeća Europe – Cemata i odgovorni za zajedničke programe (EU-Europska komisija).

Organizacija susreta

Pripremu sadržaja, vođenje susret i pripremu sadržaja izvješća o susretima obavljat će RSPU. Susreti će se održavati svake godine u jednoj od članica RZ Alpe-Jadran.

Struktura sadržaja publikacije

1. DIO – Posljedica proširenja Europske unije za prostorni razvoj regija članica Radne zajednice Alpe-Jadran – monografski prilozi članici

Utjecaji procesa proširenja Europske unije:

- gledanja regije članice na proces širenja Europske unije (očekivani pozitivni i negativni utjecaji na europskoj razini, na području Radne zajednice Alpe-Jadran i na razvojne trendove u regiji članici)
- predstavljanje utjecaja na socijalni, ekonomski i ekološki razvoj s naglaskom na prostornoj dimenziji očekivanih utjecaja.

Uloga prostornog uređenja:

- dati svoje viđenje o ulozi instrumenata prostornog uređenja pri sprječavanju negativnih utjecaja, odnosno iskorištavanju komparativnih prednosti;
- prijedlozi za uvođenje novih prostornih instrumenata.

Prijedlog zajedničkih aktivnosti (s osnovnim ciljem da se iskoriste komparativne prednosti i preventivno sprječe posljedice na području RZ Alpe-Jadran):

- vrste zajedničkih aktivnosti
- prijedlozi sadržaja zajedničkih projekata (INTERREG III A, B, C)
- vremensko određivanja prioriteta.

2. DIO – Sažetak rasprava na 2. susretu, održanom u Seeonu 24. lipnja 2003.

Popis članova Radne skupine za prostorno uređenje RZ Alpe-Jadran

Pripomena:

Pri pripremanju publikacije Radna skupina nije zadirala u sadržaj I. dijela publikacije. Za taj su dio sadržaja odgovorne pojedine članice.

PROSTORNE POSLJEDICE PROŠIRENJA EUROPSKE UNIJE NA PODRUČJE RADNE ZAJEDNICE ALPE-JADRAN

PROSTORNE POSLJEDICE PROŠIRENJA EUROPSKE UNIJE NA PODRUČJE RADNE ZAJEDNICE ALPE-JADRAN

1. DIO

Posljedice proširenja Europske unije na
prostorni razvoj RZ Alpe-Jadran

PROSTORNE POSLJEDICE PROŠIRENJA EUROPSKE UNIJE NA PODRUČJE RADNE ZAJEDNICE ALPE-JADRAN

PROSTORNE POSLJEDICE PROŠIRENJA EUOPSKE UNIJE NA PODRUČJE RADNE ZAJEDNICE ALPE-JADRA

1.1. Baranja

PROSTORNE POSLJEDICE PROŠIRENJA EUROPSKE UNIJE NA PODRUČJE RADNE ZAJEDNICE ALPE-JADRAN

Područje Alpe-Jadrana predstavlja posebnu kooperacijsku strukturu i jedinstveni povijesni proces – i dok su neke njegove članice već sredinom pedesetih godina surađivale unutar Europske unije, druge su upravo radile na svojoj samostalnosti i tek sada mogu, odnosno moći će u bliskoj budućnosti intenzivno sudjelovati u europskoj suradnji.

Prema zaista mogućem scenaru gospodarskog razvoja područje Alpe-Jadrana može se u bliskoj budućnosti pretvoriti u novi europski gospodarski prostor s dinamičnim rastom i u veliku regiju. Uvjeti za to su da jačanjem suradnje između regija partnera, ali i prekograničnom koordinacijom planiranja, uključujući i uspostavljanje mreža nastane na mnogim sektorima sve jedinstveniji zajednički gospodarski, administrativni i socijalni prostor. Regionalna politika Europske unije potiče ovakav proces integracije i jačanje gospodarske i socijalne kohezije, podupirući ga na najrazličitije načine u okviru brojnih programa. Istodobno se u novim zemljama članicama oblikovanje i nastajanje regionalne samostalnosti nalazi tek u početnoj fazi. Regije se stoga moraju istodobno boriti i s izazovima nacionalne regionalizacije i s europskom integracijom.

S tog bi se stajališta područje RZ Alpe-Jadran moglo smatrati nekom vrstom «pokusnog laboratorija» za regionalni razvoj i čak proglašiti kooperacijskim prostorom posebne vrste. Temeljeći se na tradiciji i uz pomoć ranijih modela suradnje tu se može u koncentriranom obliku promatrati proces razvoja i različite faze uznapredovale gospodarske integracije, ali i regionalizacija u upravi. Na osnovi postojećih iskustava tu se mogu donijeti i odlučujuće mjeru koje mogu poslužiti kao prilog proširenju europske integracije, ali i jačanju osjećaja zajedništva unutar Unije, a srednjoročno ostvariti cilj ponovnog objedinjenja Starog kontinenta.

Nije, dakle, nemoguće i u bližoj će budućnosti možda čak postati stvarnost da se u srcu prostora Alpe-Jadrana pokrene proces koji će na temeljima povijesne povezanosti i uz pomoć Unije prema uzoru brojnih kooperacijskih modela, a uz sudjelovanje najrazličitijih partnera

- na teritoriju 5 država
- u roku od 4 godine
- na 3 različite NUTS-razine
- u 2 integracijske faze stvoriti
- 1 jedinstvenu regiju.

Predložena područja djelovanja:

- zajednički projekti – inicijativa Europske unije INTERREG, programi Unije;
- zajednički «nastup na europskoj pozornici» - ravnopravan pristup, URBAN, LEADER
- inovativne akcije
- zajedničke institucije – prostorno uređenje, suradnja s Europskom unijom

Županija Baranja/regija južna Transdanubija zalaže se za njegovanje i poticanje kontakata unutar RZ Alpe-Jadrana, napose u okviru Radne skupine za prostorno uređenje i Radne skupine za odnose s EU, zbog ostvarenje srednjoročne glavne zadaće i istodobno je spremna sudjelovati u tom zajedničkom radu.

PROSTORNE POSLJEDICE PROŠIRENJA EUOPSKE UNIJE NA PODRUČJE RADNE ZAJEDNICE ALPE-JADRAN

Prilog je pripremila:

Županija Baranja
mag. dr. János Máté
procjelnik Ureda za gospodarstvo, prostorno planiranje i regionalni razvoj
Generalna skupština Županije Baranje
7621 Pécs
Széchenyi tér 9.
tel: +36/72/500-451
e-mail: terf.bmo@ph.pecs.hu <mailto:terf.bmo@ph.pecs.hu> ili
terfejl.bmo@ph.pecs.hu <mailto:terfejl.bmo@ph.pecs.hu>

Kontaktna osoba:

Erzsébet Visy Vajdovich
tel: ++36 1 224 3162
faks: ++ 36 1 224 3105
e-mail: evisy@vati.hu

Više informacija na:
<http://www.vati.hu>

PROSTORNE POSLJEDICE PROŠIRENJA EUROPSKE UNIJE NA PODRUČJE RADNE ZAJEDNICE ALPE-JADRAN

1.2. Bavarska

Prostорне послједице шirenja Европске уније на исток – улога Алпе-Јадрана

Проширење Европске уније на исток donijet će mir i sigurnost u većoj, проширенoj Европи. Проширење Европске уније на исток представља велику povijesnu šansu za čitav zajednički prostor, ali sa sobom će donijeti i velike promjene.

Подручје Алпе-Јадрана налази се на odlučujućem mjestu u проширеној Европи; ono je poput mosta između istoka i zapada. Ovu funkciju mosta trebalo bi iskoristiti. Радна zajednica Алпе-Јадран је организација која постоји већ 25 година и у којој чланови из различитих регија већ одавно zajedno rade i surađuju. Zbog своје zajedničке povijesti ovaj bi простор могао бити pozitivan primjer за европску integraciju.

Проширење Европске уније на исток има и negativne i pozitivne posljedice; проширење се мора обликовати i planirati. Valja računati s pojačаном migracijom i s kretanjima dnevnih migranata, које ће се одразити i na regiju iz koje se emigrira i na ону u коју имиграција odlazi. Управо је zbog posljedica većih migracijskih tokova radi velikog подручја без граница које настаје потребно просторно planiranje; iznova valja planirati i то u новим обlicima инфраструктурне objekte.

S проширењем Европске уније на исток povezano je i veće tržište, које са собом donosi више konkurentske борбе са свим предностима i slabim странама: U pojedinačним slučajevима moglo bi doći do većih posljedica na određenim sektorima, a onda i do promjena struktura. Zbog огромних povećanja прометног volumena valja računati s velikim прометним problemima.

Проширење Европске уније на исток може dovesti do općeg pomicanja просторне ravnoteže, do jačanja velikih gradova i do запостављања ruralnih krajeva. Проширење Европске уније на исток представља јединствenu šansu за некадашња pogranična područja i posebice тамо можемо računati s posebnim buđenjem i euforijom.

Посljedice шirenja Европске уније на исток predstavljaju novi izazov za просторно planiranje. Prostorno planiranje ће ujedno biti odlučujući instrument da se izađe na kraj s ovim novim izazovima i novim uvjetima. No, instrumente prostornog planiranja valja pravodobno upotrijebiti da bi se negativne posljedice спријечile ili smanjile на minimum.

Osim klasičnih instrumenata prostornog planiranja bit će потребно koristiti i oblikovati nove instrumente. Pri tome se ne misli само na инфраструктурне mjere već se npr. traži i kreativnost. U većoj ujedinjenjoj Европи bit će od velike važnosti približiti ljude jedne drugima. Уklanjanje граница не smije dovesti до stvaranja novih mentalnih граница. Do sada odvojeni простори moraju se ponovo zbližiti.

Politika prostornog uređenja mora počivati na zajedničkoj концепцији. Prostorno uređenje moralo bi imati veći utjecaj na planiranje i na donošenje odluka i ne smije biti svedeno само na потенцијална poticajna sredstva.

PROSTORNE POSLJEDICE PROŠIRENJA EUROPSKE UNIJE NA PODRUČJE RADNE ZAJEDNICE ALPE-JADRAN

RZ Alpe-Jadran, čije se područje nalazi na budućem europskom sjecištu, morala bi pokušati definirati ovaj prostor kao europsku regiju, iskoristiti njegove prednosti u ujedinjenoj Europi i unaprijed sprječiti negativne posljedice izazvane proširenjem Europske unije na istok. U pojačanoj konkurenциji između pojedinih područja unutar proširene Europe upravo je za male regije važno imati oprobanog partnera kao što je to RZ Alpe-Jadran. Radna zajednica Alpe-Jadran, koja je prije pridonijela prevladavanju suprotnosti, sad bi mogla poslužiti kao platforma za provedbu zajedničkih projekata i za zajednički prostorni marketing.

Prilog je pripremilo:

Bavarsko državno ministarstvo za prostorno uređenje i zaštitu okoliša
Rosenkavalierplatz 2
81925 München, Deutschland

Kontaktna osoba:

Christine Herrgott
tel: ++49 89 92 14 22 08
faks: ++49 89 92 14 32 58
e-mail: christine.herrgott@stmlu.bayern.de

Više informacija na:

<http://www.bayern.de/stmlu> (tema razvoj prostora)

PROSTORNE POSLJEDICE PROŠIRENJA EUROPSKE UNIJE NA PODRUČJE RADNE ZAJEDNICE ALPE-JADRAN

PROSTORNE POSLJEDICE PROŠIRENJA EUROPSKE UNIJE NA PODRUČJE RADNE ZAJEDNICE ALPE-JADRAN

1.3. Gradišće

Sve do nedavno Gradišće je bilo ekonomski gledano periferna regija s lošom strukturu i velikim odljevom stanovništva. Zahvaljujući ulasku Austrije u Europsku uniju i subvencijskim sredstvima za područja koja spadaju u Cilj 1, Gradišće se gospodarski jako dobro razvilo. Zbog geografskog položaja Gradišća postoje, međutim, još uvijek velike regionalne razlike, koje se odražavaju u znatnom opadanju od sjevera prema jugu. I dok je u čitavoj Austriji u 2000. godini bruto domaći proizvod po stanovniku bio za 14 posto iznad prosjeka Europske unije, Gradišće je dostiglo samo 73 % od prosječne vrijednosti Europske unije (sjeverno Gradišće 85 %, srednje Gradišće 62 % i južno Gradišće 62 %).

Stvaranjem drugog središnjeg prostora u Europi prema Perspektivama europskog prostornog razvoja (ESDP) na osi Berlin-Beč-Trst Gradišće će se sa susjednim mađarskim županijama nalaziti u središnjem prostoru ove nove europske razvojne osi. Zbog promjena koje će sa sobom donijeti proširenje Europske unije, očekuju se i velike prostorne posljedice u čitavoj regiji. Doći će do promjena u strukturi naselja, u hijerarhiji centralnih naselja, do gospodarskih promjena i do preusmjeravanja interakcija. Pojavit će se uzajamna prostorna konkurenčija različitih želja i namjera za korištenjem prostora (npr. struktura naselja, izgradnja infrastrukture protiv prirodnog prostora i slično). Takav razvoj može skrenuti u vode održivog razvoja samo brižljivo, na budućnost usmjereni planiranje.

Zbog poticanja regionalnih kontakata još su krajem osamdesetih godina po prvi puta sklopljeni okvirni programi suradnje između Savezne pokrajine Gradišće i županija Györ-Moson-Sopron i Vas. U listopadu 1998. Pokrajina Gradišće i županije Györ-Moson-Sopron i Vas osnovalo su interesnu zajednicu za rješavanje zajedničkih problema na državnoj granici. Osnivanjem Euregije West/Nyugat Pannonia i uključivanjem i Županije Zala željelo se čitavu regiju pripremiti na zajedničku budućnost unutar Europske unije. Trenutno se unutar ove EUREGIJE radi na zajedničkom razvojnom konceptu, koji bi trebao biti završen krajem godine. Izrada prekograničnog razvojnog koncepta trebala bi Euregiji Gradišće-Györ-Moson-Sopron-Zala i Vas biti putokaz prema najuspješnijim europskim regijama, baš ovdje na sjecištu proširenja Europske unije prema Panoniji. Regionalni planski dokumenti kao što su npr. Cilj 1, program Gradišće 2000. do 2006, Program regionalnog razvoja zapadnopanonske regije 2000. do 2006, Cjeloviti prometni koncept Gradišća 2000 i Pokrajinski program razvoja 1994. predstavljaju najbitnije okvirne uvjete na gradišćanskoj strani za izradu prekograničnih glavnih smjernica razvoja.

Glavni sadržaji:

- predstavljanje posebnosti EUREGIJE
- predstavljanje strukturnih jedinica koje igraju ključnu ulogu u aktivnostima EUREGIJE
- temeljne ideje i ciljevi zajedničkog regionalnog razvoja
- pregled realiziranih ili započetih ključnih projekata od 1995. do 2003. godine
- zajednički koncept izgradnje za sve mјere za infrastrukturu visokog reda

Drugi prekogranični razvojni koncept Gradišće izrađuje u okviru Planske zajednice Istok. Pokrajine članice Planske zajednice Istok Beč, Donja Austrija i Gradišće rade u suradnji sa susjednim zemljama Slovačkom i Mađarskom u okviru programa Europske unije INTERREG III A, odnosno

PROSTORNE POSLJEDICE PROŠIRENJA EUROPSKE UNIJE NA PODRUČJE RADNE ZAJEDNICE ALPE-JADRAN

PHARE CBC na projektu JORDES + (Joint Regional Development Strategie – zajednička razvojna strategija za područje Beča, Bratislave i Györa). Prostor planiranja zahvaća gradove Beč, Bratislavu, Györ i regije oko ovih gradova. U Gradišću su to planske regije sjeverno i srednje Gradišće. Cilj projekta JORDES + je izraditi osnovu za donošenje odluka glede lokacijskih mjera, odnosno mjera u okviru politike razvoja naselja i infrastrukturnih investicija u regiji, a time stvoriti i prostorni strateški koncept.

Glavna svojstva:

- strateški razvojni ciljevi
- planske osnove
- zajedničko poimanje planiranja
- kooperativni razvoj projekta
- usklađena organizacijska struktura zbog postizanja uspjeha

Tematski sklopovi:

- razvoj lokacija
- razvoj gospodarstva
- prometni sustav
- obrazovanje, znanost, istraživanja
- struktura naselja
- priroda i okoliš
- turizam i kulturna baština

JORDES + je koncipiran kao modularni prekogranični okvirni projekt. U ožujku 2002. počeli su radovi na zajedničkoj prekograničnoj razvojnoj strategiji. Vrijeme trajanja projekta iznosi tri godine.

U sažetku možemo ustvrditi da je Gradišće u svjetlu procesa proširenja Europske unije već provelo čitav niz zajedničkih aktivnosti i planiranja sa susjednim regijama. Posebno se intenzivno s budućim novim članicama Europske unije usklađuje prostorni razvoj. Zajednički koncepti prostornog razvoja koje je Gradišće razvilo sa susjednim regijama, napose s regijama iz Mađarske i Slovačke, mogli bi se uključiti i u zajedničke planove i projekte unutar pokrajina i regija članica Radne zajednice Alpe-Jadran. Gradišće smatra da bi izuzetno koristan i vrijedan bio pregled postojećih ili tekućih prekograničnih koncepata prostornog razvoja na prostoru RZ Alpe-Jadran i mišljenja o iskustvima koja su pri tome stečena.

Prilog je pripremio:

Ured gradiščanske zemaljske vlade,
Direkcija ureda za prostorno uređenje,
7001 Eisenstadt, Europaplatz 1

Kontaktna osoba:

dipl.ing. Rupert Schatovich
tel. ++43 (0) 2682/600-2379
faks: ++43 (0) 2682/600-2936
e-mail: post.ro@bgld.gv.at

Više informacija na:
<http://www.burgenland.at>

PROSTORNE POSLJEDICE PROŠIRENJA EUROPSKE UNIJE NA PODRUČJE RADNE ZAJEDNICE ALPE-JADRAN

PROSTORNE POSLJEDICE PROŠIRENJA EUOPSKE UNIJE NA PODRUČJE RADNE ZAJEDNICE ALPE-JADRAN

1.4. Emilia - Romagna

Posljedice proširenja

Naziv "regije tranzita" koji je proteklih godina dobila regija Emilia Romagna proširenjem EU postat će neminovno još zaslužniji. Oduvijek ova regija igra ulogu ulaznih vrata prema poluotočnom dijelu Italije, a to potvrđuje i činjenica da su na njezinu prostoru nazočne najveće talijanske cestovne i željezničke infrastrukture. Promet je na ovim infrastrukturama posljednjih godina postao toliko intenzivan da one više nisu dovoljno te sve više dolazi do zagrušenja kako na području regije tako i na čitavoj mreži srednjeg i istočnog sliva rijeke Po. Predviđeno pojačanje ovih infrastruktura imat će znatne posljedice za krajobraz i okoliš i sa stanovišta povezanosti velikih prometnika s lokalnom situacijom.

Velike su mogućnosti razvoja pomorskog prometa, zahvaljujući izgradnji autocesta duž jadranske obale.

Očekivane promjene u prostornom planiranju

- Regija Emilia-Romagna imala je važnu ulogu u definiciji talijanskog stava o SSSE, a tu joj je ulogu službeno dodijelila Konferencija države i regija, koja ju je imenovala za predstavnika u ovoj problematici.
- Političke mjere koje utvrđuju SSSE nisu obvezujuće za europske zemlje, već predstavljaju orientaciju, pri čemu prostorno uređenje i dalje ostaje u nacionalnoj nadležnosti. U slučaju Italije, za aktivnosti je prostornog i urbanističkog planiranja mjerodavna lokalna razina (općine i provincije) a od 1976. godine regije su ovlaštene donositi zakone u sektoru zaštite i uporabe prostora. Regija Emilia-Romagna još od 1978. godine ima vlastite propise u ovom sektoru, a njihov se sadržaj razvijao s godinama sve do nedavno donijetog regionalnog zakona br. 20/2000 "Opće odredbe o zaštiti u korištenju prostora", koji - potpuno sukladno načelima SSSE i najnovijim iskustvima nazočnim u Europi - utvrđuje razine, instrumente, sadržaje i postupke za izradu prostornih i urbanističkih planskih dokumenata, a sve u cilju zaštite prostora te regulacije njegova korištenja i procesa preobrazbe.
- U prosincu 2000. godine Konferencija države i regija ponovo je imenovala regiju Emilia-Romagna za glasnogovornika u pitanjima vezanim za SSSE;
- U srpnju 2001. upravitelj je DICOTER-a (Odjela za prostornu koordinaciju Ministarstva za infrastrukture i promet) vlastitim dekretom utemeljio Nacionalni odbor za prostorni razvoj (CNSS), u kojemu su zastupljene sve regije i sve nacionalne uprave koje se bave upravljanjem prostorom; ovaj odbor predstavlja mjesto za raspravu o svim temama koje se odnose na prostornu i urbanističku politiku, bilo nacionalnu bilo onu koja se poziva na SSSE i na ESPON. Danas Emilia-Romagna ima aktivnu ulogu u okviru CNSS budući koordinira stručno tajništvo ovog nacionalnog odbora a i članicom je, kao zastupnica regija, talijanske delegacije pri CSD (Italiju tu zastupa Ministarstvo za infrastrukture i promet u suradnji s Ministarstvom za europske politike i s regijom Emilia -Romagna);
- Godine 1990. regionalno je vijeće usvojilo prvi Regionalni prostorni plan (PTR), a ovaj je 1993. dopunjeno Regionalnim prostornim planom krajobraza (PTPR). Od polovice devedesetih godina sve provincije naše regije imaju vlastite Koordinacijske prostorne planove provincija, kojima se provode odredbe PTR dopunjeno s PTPR. Činjenica da u regiji Emilia-Romagna sve općine imaju svoje urbanističke planove a sve

provincije svoje koordinacijske prostorne planove omogućava regiji da vlastiti prostorni plan ažurira tako što jednostavno potvrđuje krajobrazne propise koje provode provincije te zacrtava strategiju održivog razvoja regionalnog prostora, koja - sukladno SSSE - želi biti konkretnim primjerom upravljanja prostornog putem okupljanja konkurenčijskih potreba svih lokalnih sustava.

- Regija Emilia-Romagna je prigodom susreta u mjestu Fontanellato (1. listopada 2001.) preuzeila aktivnu ulogu u raspravi o bijeloj knjizi o upravljanju prostorom a posebice o temi "Governance i upravljanje prostorom". PTR koji se sada želi izraditi tjesno je povezan sa SSSE i sa ESPON-om a namjera mu je afirmirati sustav regionalnog governancea. Na sastanku koji će koncem ožujka u Bruxellesu okupiti članove networka kako bi donijeli odluku o smjernicama što će ih predložiti Komisiji u svezi s Bijelom knjigom o governanceu, predsjednik bi Errani mogao potvrditi svoje zalaganje da se politika upravljanja prostorom decentralizira prema dolje, najavljujući reviziju važećeg PTR u svjetlu gore navedenih načela a radi provedbe političkih opcija SSSE na razini regije. U tom bi smislu novi PTR, uz područne programe koji predstavljaju njegove dogovorne provedbene dokumente zajedno sa sektorskim planovima, mogao postati bazom za naše sučeljavanje u europskom okviru na temu upravljanja prostorom, ali i konkretnom primjenom rasprave započete u Fontanellatu.

Provđene mjere, prioritetne aktivnosti, zajednički projekti

- 1) preuzeti političke orientacije SSSE u smjernicama za programe strukturalnih fondova;
- 2) usmjeriti europski program Interreg III za prekograničnu, transnacionalnu i transregionalnu suradnju prema ostvarivanju projekata što ilustriraju SSSE;
- 3) prihvati politička načela SSSE u prostornom planiranju i to na svim razinama planiranja;
- 4) razmotriti kako se u različitim sredinama u EU međusobno prepliću europske sektorske politike i ciljevi SSSE;
- 5) prihvati "procjenu utjecaja na prostor" (TIA) u regionalnoj provedbi razvojne politike;
- 6) dodijeliti važnu ulogu održivom urbanističkom razvoju u regionalnim i europskim politikama;
Unaprijediti poznavanje, istraživanje i informacije o strategijama prostornog razvoja naznačenima u SSSE:
- 7) izgraditi europsku mrežu za praćenje i istraživanje o prostornom planiranju i razvoju kroz primjenu ESPON-a, na talijanskom zvanog ORATE (Mrežni opservatorij o uređenju europskog prostora);
- 8) za srednje škole objaviti udžbenike o europskim integracijama te o novom zemljopisu Europe, u kojima bi se odrazile i naznake SSSE;
- 9) uspostaviti integrirane strategije planiranja u priobalnim regijama;
Pripremiti se za prostorno proširenje Europske unije:
- 10) ostvariti paneuropsku mrežu prostornog razvoja;
- 11) u politikama prostornog razvoja uzimati u obzir utjecaj proširenja Europske unije na zemlje članice i nečlanice.

PROSTORNE POSLJEDICE PROŠIRENJA EUROPSKE UNIJE NA PODRUČJE RADNE ZAJEDNICE ALPE-JADRAN

Prilog je pripremila:

Regija Emilia-Romagna
Urbanističko programiranje i planiranje
Via dei Mille 21
40121 Bologna, Italija

Kontaktna osoba:

Lodovico Gherardi
tel: ++39 051 639 65 90
faks: ++39 051 639 69 86
e-mail: lgherardi@regione.emilia-romagna.it

Više informacija na:

http://www.regione.emilia-romagna.it/fr_piano_ter.htm

1.5. Furlanija - Julijnska krajina

Posljedice proširenja

U izvješću koje slijedi željeli smo pridonijeti daljnjoj razradi teme proširenja, pristupajući joj sa stanovišta ove regije i njezina prostora.

Zemljopisni je položaj Furlanije-Julijске krajine bio odlučujući čimbenik njezine povijesti a danas nedvojbeno uvjetuje puno sudjelovanje ove regije u predstojećem procesu proširenja kao i posebnu pozornost s kojom će se ovaj proces ovdje pratiti.

Dapače, moramo podsjetiti kako je jedan od glavnih razloga sa kojih je ovoj regiji svojedobno dodijelen specijalni status u odnosu na ostale talijanske regije bio upravo njezin pogranični položaj.

Prema tome, predstojeći epohalni događaj će dovesti do znatne promjene perspektive za regionalnu zajednicu: umjesto uloge "mosta" prema istočnoj Europi, sada će Furlanija-Julijска krajina igrati potpuno drukčiju ulogu, budući će se zateći u središnjem položaju u okviru proširene Europe.

Dok je u proteklim godinama percepcija granice kao "osobenog" svojstva ove regije dovelo do toga da Furlanija-Julijска krajina sa zemljama predstojećim članicama EU surađuje prilično autonomno, u budućem će scenariju od presudnog značenja postati odnosi i saveznosti sa susjednim regijama. Prevladavanjem sadašnjih granica se, dakle, otvaraju izgledi za integraciju prostornih sustava i mogućnost cjelovitog pristupa temama koje same po sebi nameću dosljedno i zajedničko djelovanje: govorimo o pitanjima okolišnih i prirodnih resursa, o mrežama naselja te - posebice - o infrastrukturnama kod kojih će postati mogućno usvajati zajednička i djelotvorna rješenja.

Veliki su naime izgledi da bi se mogli pokrenuti potpuno novi oblici suradnje između javnih ustanova i privatnih tvrtki, te da bi oni mogli pospješivati i pratiti proces prostorne integracije, iako će u tu svrhu biti nužna brojna uzajamna usuglašavanja instrumenata što se koriste za upravljanje prostorom.

Ovdje moramo, glede prostornih aspekata, istaknuti dva bitna elementa od kojih svaki implicira prilično različite prostorne referencije:

- šire, veće područje koje će biti obuhvaćeno ovim procesom
- područje vezano za prekogranični pojaz i za složena i zamršena pitanja u vezi s njim.

a) Što se tiče prvog momenta, moguće je predvidjeti konkretnе pomake u sadašnjoj prostornoj ravnoteži, javljanje novih središta, afirmaciju konkurentnosti nekih područja u odnosu na druga: sve će ovo biti uzrokovanu prije svega gospodarskim čimbenicima.

Izgleda da je najvjerojatnije da će doći do povećanja protoka robe i osoba, što bi moglo ubrzati frekvenciju kretanja te time povećati potražnju za prilagodbom infrastrukture (cestovnih i prijevoznih). Ovo bi isto tako moglo potaknuti diversifikaciju nekih naselja te pražnjenje drugih, uz nove zahtjeve u pogledu usluga i infrastrukture.

Za široko se područje dakle mogu predvidjeti prije svega potrebe glede:

- integracije postojećih infrastruktura
- zajedničkih opredjeljenja glede velikih prometnica (koridor 5)
- suglasnog upravljanja prostornim resursima koji su od temeljnog značenja za ovo područje (Jadransko more, riječni tokovi, alpski lanac, itd.)

- konkurentnosti/integracije prostora, s ciljem pospješivanja razvoja policentričnosti koja ga obilježava.
- b) Što se pak tiče problematike vezane za pogranični pojas, nameću se pitanja ponajprije vezana za sljedeće aspekte:
 - povezivanje funkcija nazočnih u jednom prostoru, što mjestimično iziskuje znatne napore u cilju objedinjavanja urbanih sredina, kakav je primjerice slučaj s gradom Gorizia
 - prekvalifikacija carinskih područja i graničnih prijelaza za obavljanje drugih, također strategijskih, funkcija
 - uskladivanje prostorno-planskih dokumenata i referentog zakonskog okvira
 - dosljednost u opredjeljenjima prema naseljima glede nekih funkcija prostorne naravi, među kojima moramo posebno misliti na velika naselja s trgovačkom namjenom ili na ona vezana za rijetke funkcije. Morat će se izbjegavati opasnost od suprotstavljanja ili nametanja, jer bi to moglo dovesti do negativnih rezultata.

Na kraju, od velike će važnosti biti pitanje pospješivanja sučeljavanja između različitih identiteta nazočnih u ovom području, nastojanje na uzajamnom priznavanju i legitimaciji, na uviđanju bogatstva u različitosti.

Očekivane promjene u prostornom planiranju

U gore zacrtanom kontekstu, prostorno planiranje može pružiti bitne odgovore na pitanja koja bi se mogla postaviti u okviru novoga scenarija stvorenog proširenjem EU.

Prostorni problemi koji su do sada predlagani samo u općim - katkada tek retoričnim - crtama, sada bi se mogli rješavati pomoću odgovarajućih planskih dokumenata koji bi transcendirali probleme nametnute granicama.

Ali, dok gornje izgleda sasvim evidentno kad su u pitanju velike infrastrukture (sustav velikih cestovnih prometnica, sustavi pomorskog i zračnog prijevoza, energovodi), postoje i drugi sektori koji će se naći u prilici da pokrenu zajedničke sustave upravljanja:

- ekološke mreže
- zaštićeni prirodni sustavi (parkovi, prirodni rezervati, biotopi, mjesta od općeg interesa)
- zajedničke krajobrazne vrijednosti.

Radi postizanja ovih ciljeva bit će neophodno izgraditi i zakonodavne i institucijske preduvjete za djelotvorno rješavanje pitanja što ih ovako različite tematike postavljaju.

Prvi bi korak u tom smjeru moralta biti izrada svekolike strategijske predodžbe ovog područja te, u njezinu okviru, zajedničkih opcija.

Zatim bi morao uslijediti proces odabira koji bi se provodio na temelju najviše integriranosti pojedinih materija, počevši od koordinacije subjekata s različitim institucijskim ulogama i nadležnostima.

Nadalje, trebalo bi se suočiti i s problemom povezivanja različitih zakonskih okvira kroz koje pojedine regije rješavaju istovjetne prostorne probleme.

Perspektiva stvaranja posebnih povezanih i integriranih regija, takozvanih euroregija, mogla bi imati stanovitu vrijednost, premda nama djeluje zanimljivije pristup kroz koji bi se u svakom pojedinačnom slučaju definirali prostori da tako kažemo "promjenjive geometrije", sukladno konkretnoj prostornoj tematiki koja se razmatra.

Područje djelovanja u cilju jačanja prostorne integracije moglo bi tako biti tijesno vezano za neki konkretan "prostorni projekt" koji se kani provesti.

Kako je već rečeno, tematika velikih infrastruktura je izgleda najuočljivija, ona bi mogla biti okosnicom na koju bi se oslanjale političke mjere vezane za proširenje, osloncem buduće prostorne integracije. Stoga se nastojanje na racionalizaciji infrastrukturnog sustava čini obveznim korakom u viziji budućnosti proširene Europe.

Zadaća će prostornog planiranja u ovakvoj perspektivi biti jamčenje ekološke i općenito prostorne održivosti pojedinih zahvata, uz povlašćivanje pozitivnih posljedica po područja kroz koja će prolaziti pojedine mreže, tako da ta područja u potpunosti mogu uvidjeti šanse i pogodnosti reorganizacije i razvoja.

Regija Furlanija-Julijnska krajina trenutačno radi na donošenju svog Strateškog regionalnog prostornog plana (PTRS) za razvoj vlastitog teritorija, koji se oslanja na gore zacrtane pretpostavke.

Primjenjeni se pristup bavi tumačenjem regionalnog prostora kroz njegovu organizaciju u mreže i u mesta što obilježavaju njegovu identitetu, vrijednost i mogućnosti.

Mreže koje razmatramo dijele se u tri vrste:

- ekološke mreže
- mreže naselja
- infrastrukturne mreže.

Na ovakvoj se mreži zatim identificiraju područja koja se pokazuju strategijskim za razvoj regionalnog teritorija a to su ona područja na kojima se siječe više mreža što ukazuje na mesta važna za razvoj i valorizaciju samog prostora.

U općim crtama, utvrđivanje ovih područja ukazuje na posebnu važnost i složenost prostorne problematike, te istoj treba pristupati preko konkretnih instrumenata koji mogu jamčiti integriranu obradu.

PTRS u tu svrhu predviđa izradu odgovarajućih dokumenata, nazvanih Integrirani prostorni projekti (PIT).

Osim ovih kratkih bilježaka o glavnim crtama PTRS, treba reći i da on neke strategijske opcije koje će su u budućnosti morati razvijati u koordinaciji sa susjednim regijama (Slovenijom, Venetom, Koruškom) usmjerava ka prostornom području širem od područja naše regije.

Posebice su naznačene:

- okolišne cjeline koje obuhvaćaju regiju i područja van njezinih granica kao što su slovenski Kras, Triglavski park, koruške okolišne mreže, šuma Cansiglio te pojas vodenih izvora u Venetu;
- cjeline naselja koje su međusobno povezane, posebice s područjem regije Veneto (državna cesta S.S. 13) i s područjem Slovenije ("dvije Gorice")

PROSTORNE POSLJEDICE PROŠIRENJA EUROPSKE UNIJE NA PODRUČJE RADNE ZAJEDNICE ALPE-JADRAN

- infrastrukturne cjeline na potezu sjever - jug (Jadranski koridor) te istok-zapad (koridor 5).

Provjedbeni dokumenti, prioritetne aktivnosti, zajednički projekti

Na kraju ćemo u vrlo sažetom obliku nabrojati "praktične" instrumente koji bi najviše mogli pridonijeti integraciji sustava planiranja, pogotovo prekograničnog.

Oni se mogu svrstati u četiri glavne kategorije:

1. integracija između sustava planiranja:

- usklađivanje baza podataka s kartografskim informacijama te programa za njihovu izradu, kako bi se postigli homogeni prikazi urbanističkih i prostorno-razvojnih prognoza
- razvoj što je moguće homogenijih strukovnih terminologija
- uvođenje zajedničkih i općeprihvaćenih prostornih pokazatelja i sustava procjene

2. institucijska suradnja:

- povećanje razmjene dobrih primjera (best practices), metoda spoznaje i ljudskih resursa između institucija koje imaju ovlasti u pitanjima prostornog planiranja
- razvoj i jačanje metoda i tehnika svojstvenih ITC-u a primjenjenih na prostorno planiranje i upravljanje prostorom uopće
- preobrazba i institucionalizacija postojećih mreža među različitim subjektima prostornog planiranja

3. održivi prekogranični razvoj na gospodarskom, društvenom i ekološkom području:

- usuglašena proizvodnja vizija i scenarija za razvoj prekograničnog prostora, putem usvajanja inovativnih planerskih instrumenata
- promidžba koordinacije između javnih i privatnih subjekata prekograničnog prostora
- razvoj međusektorskih i participativnih strategija

4. inicijative Europske unije u prilog prekogranične suradnje:

- PIC Interreg IIIA/Phare CBC
- PIC Interreg IIIB.

Prilog je pripremila:

Autonomna regija Furlanija-Julijnska krajina
Regionalna direkcija za prostorno planiranje
e-mail: pian.territoriale@regione.fvg.it

Kontaktna osoba:

Mauro Pascoli
tel: ++39 040 377 40 67
faks: ++39 040 377 41 10
e-mail: mauro.pascoli@regione.fvg.it

Više informacija na:

<http://www.regione.fvg.it>

PROSTORNE POSLJEDICE PROŠIRENJA EUROPSKE UNIJE NA PODRUČJE RADNE ZAJEDNICE ALPE-JADRAN

PROSTORNE POSLJEDICE PROŠIRENJA EUROPSKE UNIJE NA PODRUČJE RADNE ZAJEDNICE ALPE-JADRAN

1.6. Hrvatska

Očekivane posljedice proširenja Europske unije

Proširenje Europske unije u 2004. godini ostavlja Republiku Hrvatsku kao jedinu zemlju članicu RZ Alpe-Jadran izvan tih integracijskih procesa. Ta činjenica, osim napora koje Hrvatska čini u ukupnom društveno gospodarskom životu radi udovoljavanja kriterijima za očekivano uključenje u EU u slijedećem koraku, daje joj istovremeno i posebnu zadaću skrbi o područjima koja će se naći na osjetljivoj poziciji pograničnih područja s EU.

Političko i gospodarsko proširenje Europske unije za nove zemlje prvenstveno znači uključivanje u sveobuhvatne procese europske integracije, koji će trajno i uzajamno utjecati na budućnost ukupnog europskog prostora. Ono će izazvati bržu globalizaciju svih gospodarskih djelatnosti, znanja i kulture, a time i značajne promjene u svim pridruženim zemljama, osobito zbog:

- Preusmjerenih investicija i ukupnog gospodarstva,
- Povećanih potreba za povezivanjem nadnacionalne i nacionalne infrastrukture,
- Povećane mobilnosti ljudi i dobara,
- Proširene i sadržajnije međuregionalne i prekogranične suradnje,
- Nužnih kohezijskih razvojnih procesa uslijed sadašnjeg neravnomjernog razvoja u usmjeravanju kapitala,
- Mogućnosti brže preobrazbe kulturnog krajobraza i ugrožavanja prirodnog i životnog okoliša,
- Strukturnih i tehnoloških promjena poljoprivrede uslijed sadašnjih malih i pretežno ostarjelih gospodarstava,
- Ubrzanijih procesa u urbanim sustavima,
- Nužnih reorganizacionih procesa na regionalnoj razini odlučivanja.

U procesima promjena važna je dinamika i izbor prioriteta zbog mogućnosti stvaranja novih oblika neujednačenog razvoja, perifernih odnosa i međuregionalne neravnoteže unutar država pristupnica i europskog prostora u cjelini.

Utjecaj očekivanih promjena na prostorni razvoj

U okviru očekivanih promjena, na prostorni razvoj će utjecati ponajprije nova strana ulaganja i interes kapitala s povećanim pritiskom na neizgrađena područja značajnih prirodnih i lokacijskih vrijednosti izvan i unutar naselja te u infrastrukturnim koridorima od interesa razvijenih, posebno susjednih država i regija. Pritom će područja i gradovi, koji se nalaze u blizini granice s državama Europske unije biti osjetljiviji zbog neposrednjeg uključivanja u šire regionalne sustave.

Sukladno tome u Hrvatskoj se posebna pažnja posvećuje izradi potrebne regulative, pripremi i provedbi poticajnih programa razvoja i obnove, kao i istraživanju područja posebnog državnog interesa i skrbi.

Granično područje prema budućoj Europskoj uniji može se uvjetno razmotriti sa tri vrlo različita prostorna obilježja i komunikacijskog intenziteta i to: vrlo rijetko naseljeno i populacijski ugroženo, teško prolazno i gospodarski relativno nerazvijeno, te ono očuvanih prirodnih vrijednosti i okoliša. Iako

se to može cijeniti proturječnim, novijim društvenim i političkim promjenama ovim se područjima otvaraju mogućnosti razvijanja, jer će iz relativno marginalne i tranzitne pozicije prijeći u položajnu poziciju, koja može bitno utjecati na njihovu razvojnu politiku.

Gotovo cjelokupno granično područje obilježeno je nepovoljnom demografskom slikom i procesima. Polazeći od potreba za poboljšanjem uvjeta života stanovništva graničnog područja u odnosu na ostali prostor, potrebno je stvoriti pretpostavke za razvitak tog područja tako da se:

- Osnovne općinske središta koja mogu biti lokalni nositelji razvijanja i promjena;
- Razvije mrežu funkcija za potrebe lokalnog stanovništva unutar sustava središnjih naselja i iznad općeprihvaćenih standarda,
- Odredite primjereni pravci preobrazbe za svaki tip naselja (općinska središta, naselja s graničnim prijelazima, naselja koja su sastavni dio urbanih osovina prema središnjima, naselja koja su značajna zbog svojih prirodnih i povijesnih vrijednosti),
- Ostvare pretpostavke za demografsku obnovu naselja, tamo gdje postoje objektivne potrebe i mogućnosti, a prioritetno izgradnjom prometne i komunalne infrastrukture te ekonomski podržavajućom infrastrukturom (porezna politika, krediti), koje su ključne za razvoj poduzetništva i malog gospodarstva,
- Osigura učinkovita finansijska potpora za razvojne projekte malog gospodarstva, osobito za početnike, u cilju privlačenja mladih stručnjaka, pri čemu je važno osigurati podršku državnih, lokalnih izvora i po mogućnosti uključiti u međunarodne projekte,
- Potiče međusobno povezane projekte ekološke proizvodnje hrane, ekoturizma, usluga za nove aktivnosti (turizam, rekreacija), obrta i usluga te malih inovativnih poduzeća,
- Potiče povezivanje, obrazovanje i udruživanje poduzetnika i projekata duž pogranične zone i na nivou međudržavne suradnje.

Prioritet je stvaranje uvjeta koji bi trebali ubrzati obnovu i poticati razvitak i to:

- Obnova i izgradnja infrastrukturnih sustava kroz odabir prioriteta koji će poslužiti kao osnova za usmjeravanje ostalih vrsta izgradnje, osobito one prometne pravce koji će ovo višestruko problemsko područje (posebna državna skrb, brdsko-planinsko, ruralno) otvoriti prema regionalnim centrima i potaknuti procese urbanizacije,
- Sadržaji od vitalnog značaja, sukladno gospodarskim parametrima, potencijalnim središnjima razvoja i globalnoj koncepciji područnog razvijatka te regionalnim i državnim strateškim interesima,
- Razvitak obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava, obrta i malog poduzetništva;
- Usmjeravanje različitim poticajima stručnih kadrova na područja državnog interesa kao pretpostavku inovacijskih procesa, novog načina i kvalitete rada i života.

Izrazite promjene mogu se očekivati u razvoju mreže naselja ovisno o već oblikovanim prekograničnim prostorno funkcionalnim jedinicama i u onim regionalnim središnjima na takvim područjima na koja djeluje veći gravitacijski utjecaj snažnijih gradova.

Sektori čije se aktivnosti izrazito prepoznaju u prostoru i za koje se mogu očekivati značajne promjene su poljoprivreda, turizam i trgovina te promet, energetika i vodno gospodarstvo.

U Hrvatskoj se u području prostornog uređenja može u okviru elemenata opće SWOT analize izdvojiti sljedeće:

Unutrašnje snage	Unutrašnje slabosti
<ul style="list-style-type: none">- Tradicija i kontinuitet prostornog planiranja,- Uspostavljen sustav prostornog uređenja i osnovni elementi regionalnog planiranja,- Postojeća prostorno planerska dokumentacija za sve tri razine planiranja,- Artikulirani prostorno planerski ciljevi,- Sposobnost provedbe prostornih planova.- Postojeća fizička struktura.	<ul style="list-style-type: none">- Nedostatak cijelovitog informacijskog sustava o prostoru,- Nedostatak standarda i cijelovite regulative prostornog uređenja te sustava pokazatelja za praćenje stanja u prostoru,- Slaba osviještenost i sudjelovanje planerske struke u donošenju strateških odluka,- Nekontrolirana urbanizacija perifernih dijelova većih naselja i obalnog područja te legalizacija nelegalne gradnje kojom se utječe na razvojne procese (zauzimanje područja, infrastrukturna opremljenost i sl.),- Nedostatak istraživanja aktualnih procesa i pojava u prostornom razvoju,- Arhitektonsko oblikovanje ne prati vrijednosti prostora i utječe na gubitak identiteta krajobraza,- Nepoštivanje integralnog pristupa u planiranju prostora.
Vanjske prilike	Vanjske prijetnje
<ul style="list-style-type: none">- Očuvani okoliš, prirodne vrijednost i bioraznolikost,- Raznovrsnost i atraktivnost prostora i prostornih resursa,- Potencijal postojecog urbanog sustava,- Povećani ekološki senzibilitet,- Povećana vrijednost nekretnina,- Decentralizirani sustav lokalne samouprave.	<ul style="list-style-type: none">- Slabljenje demografskog potencijala,- Učestale promjene propisa koji utječu na prostorni razvoj,- Neaktualno stanje katastra i geodetskih podloga,- Neodgovarajuća međusektorska suradnja u pripremi i praćenju prostornih procesa,- Nepripremljenost političke strukture o potrebi kontinuiranog planiranja i upravljanja prostorom,- Nedovoljna senzibiliziranost javnosti o posljedicama nelegalnog zauzimanja zemljišta i gradnje.

Instrumenti za primjenu

Mjere prostornog uređenja

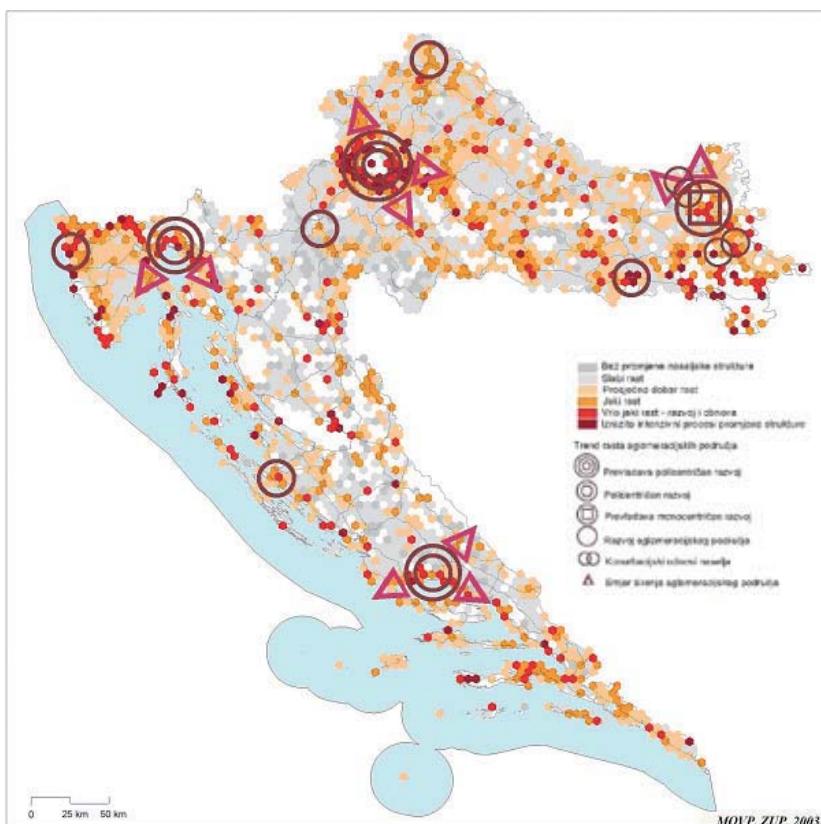
U Hrvatskoj su u postupku donošenja Izvješće o stanju u prostoru i Program mjera za unapređenje stanja u prostoru Republike Hrvatske, kojima se

- definiraju rezultati prostornih planova svih županija zbog određivanja ciljeva izrade novih osnovnih državnih dokumenata (Strategija i Program prostornog uređenja Republike Hrvatske),
- ocjenjuje učinkovitost planskih mjera za unapređenje prostornog razvoja,

PROSTORNE POSLJEDICE PROŠIRENJA EUOPSKE UNIJE NA PODRUČJE RADNE ZAJEDNICE ALPE-JADRAN

- promoviraju ciljevi europske prostorno-planerske politike i prikazuju opredjeljenja o smjernicama prostornog razvoja u RH,
- pozicionira osobito uloga gradova u formiranju cijelovitog urbanog sustava Hrvatske i potreba njihove međusobne suradnje,
- potiče rasprava u stručnoj javnosti o procesima i pojavama u prostoru i redefiniranju uloge prostornog planiranja u Hrvatskoj,
- sagledava odnos prema susjednim zemljama i potiču izmjene ideja sa specijalistima tih zemalja.
- određuju mjere prostornog uređenja za naredno razdoblje.

Dinamika rasta naseljske strukture u urbanom i ruralnom sustavu

Izvor: Izvješće o stanju u prostoru Republike Hrvatske 2003. - nacrt, Ministarstvo zaštite okoliša i prostornog uređenja, Zavod za prostorno uređenja, Zagreb, 2003.

Prioritetne aktivnosti:

- *Priprema i uspostava informacijskog sustava o prostoru*
Značajan pomak učinjen je u pripremi i realizaciji projekata pojedinih globalnih segmenata budućeg informacijskog sustava (nacionalne georeferencirane baze podataka). Zato je potrebno ustrojiti i sustav koji će moći prihvatići dobivene rezultate i staviti ih u punu funkciju na svim korisničkim razinama. Osnovna rješenja predložena u novom Zakonu o prostornom uređenju obvezuju izradu pratećih provedbenih propisa i stručnih podloga za optimalna rješenja.

Zajednički projekti:

- *Istraživanje razvoja i upravljanja urbanim i suburbaniziranim područjima,*

Kao poticaj za zaštitu urbanog okoliša, zaštitu jednakovrijednosti javnog prostora u gradovima, socijalnu koheziju i obnovu urbanih područja te jačanje ekonomskog prosperiteta i zapošljavanja gradskog stanovništva, potrebno je poznavati tokove i uzroke socioekonomskih i prostornih procesa u urbanim područjima.

- *Istraživanje prostorno održivih aspekata urbanog turizma,*

Kao poticaj razvoja gradova i njihovih okolica, osobito onih s izrazito regionalnom funkcijom, turizam ima značajan teritorijalni aspekt, uz mogući rizik oštećenja uvjeta života lokalnog stanovništva i okoliša, čime se dugoročno smanjuje regionalna atraktivnost i neutraliziraju prednosti turizma za regionalni razvoj.

- *Kriteriji gradnje trgovačkih centara,*

Kao oblik nadzora intenziteta i gradnje trgovačkih objekata, koji znatno utječe na fizičku i poslovnu strukturu površina urbanih središta i njihovih rubnih dijelova te prometnu infrastrukturu i opće uvjete života u gradskim područjima, s već prepoznatljivim oblicima osiromašenja središnjih gradskih prostora.

- *Kriteriji za prostorno uređenje uz infrastrukturne koridore*

Kao oblik nadzora zbog očekivanog daljnog širenja procesa urbanizacije u infrastrukturnim koridorima posebice onih od međunarodne važnosti, neprepoznatljive zemljiste politike i povećanja rascjepkanosti krajobraza bitni su uzrok i posljedica ubrzane gradnje i interesa kapitala za profitabilnim lokacijama na takvim prostorima.

Prilog je pripremilo:

Ministarstvo zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva
Josipa Blažević-Perušić, dipl.ing.arh.

Tel: ++385 1 3712 714

Fax:++385 1 3712 713

E-mail:josipa.blazevic-perusic@mzopu.hr

Kontaktne osobe:

Goranka Radović, dipl.ing.arh.

Tel: ++385 1 3782 474

Faks:++385 1 3772 822

E-mail:goranka.radovic@mzopu.hr

Više informacija na:

<http://www.mzopu.hr>

PROSTORNE POSLJEDICE PROŠIRENJA EUROPSKE UNIJE NA PODRUČJE RADNE ZAJEDNICE ALPE-JADRAN

1.7. Koruška

Očekivane posljedice proširenja Europske unije

A) Gospodarstvo

Koruško gospodarstvo još uvijek pokazuje povjesno uvjetovane slabosti u strukturi, koje temelje na povjesnoj prevlasti primarne proizvodnje (rudarstvo, proizvodnja željeza, šumarstvo, a kasnije i dobivanje energije). Građevinarstvo i turizam isto imaju veliko značenje i to upravo u regijama izvan središnjeg dijela zemlje. Ovaj periferni položaj u odnosu na središnje prostore samo zaoštrava navedene probleme. Stopa nezaposlenosti je još uvijek viša od austrijskog prosjeka. Veliče su sezonske oscilacije. No razmak se u odnosu na projekat u posljednjih 20 godina kontinuirano smanjuje (od 2,8 1980. godine na približno 1,5 % 1999. godine). Razvoj zaposlenosti odvija se slično kao i u čitavoj Austriji. Broj zaposlenika u nesamostalnoj djelatnosti porastao je od 1980. godine za 11 %.

Gospodarske slabosti Koruške odražavaju se i u visini i u raspodjeli dohotka: osim u središnjem dijelu Koruške u svim ostalim dijelovima, pa i u pograničnim kotarima sa Slovenijom dohodak je znatno ispod austrijskog prosjeka.

Na području industrije ne očekuju se nikakvi problemi zbog proširenja Europske unije. Oni su se naime već pojavili svojevremeno pri otvaranju Istoka kontinenta i doveli su do odgovarajućih prilagodbi postojećih struktura. No za razliku od industrije na području trgovine, obrta i kućne radnosti valja u pograničnim dijelovima računati na povećani pritisak konkurenčije zbog niskih plaća na temelju jeftine radne snage i zbog dodatne radne snage na koruškom tržištu rada (dnevni migranti), što će sigurno imati veliki utjecaj na pogranične regije.

Posebno će biti pogodeno šumarstvo i poljoprivreda. Ove dvije grane uspoređeno sa situacijom u ostalom dijelu Austrije imaju nepovoljne strukture za ekonomsku proizvodnju. Prostorno uređenje je proteklih godina pokušalo kroz projekte u okviru programa LEADER i INTERREG uspostaviti mreže za jačanje poljoprivrednih struktura. Upravo sa stajališta očuvanja funkcionalne sposobnosti ruralnih krajeva i zaštite tradicionalnog kulturnog krajobraza kao osnove za turizam od velikog su značenja tradicionalna obiteljska poljoprivredna gospodarstva.

Načelno postoji bojan za da će se zbog proširenja Europske unije morati natproporcionalno pojačati naporci za očuvanje i intenziviranje kružnog toka mikroregionalnih gospodarskih struktura.

B) Promet

Zbog položaja Koruške između velikih tržišta južne Njemačke i sjeverne Italije proširenje Europske unije otvara koruškom gospodarstvu određene šanse. To vrijedi i za turizam. Perspektivno područje predstavlja jugoistočno europsko tržište, koje bilježi visoke stope rasta, počevši od niske razine. Izgradnja prometnih i komunikacijskih mreža prvog reda pridonosi povećanju tržišnih potencijala, ako se pomoći mjeri u samoj zemlji može uspostaviti dobra povezanost s transeuropskim mrežama.

Zbog povećanja cestovnog prometa, a napose cestovnog teretnog prometa i zbog vršnih opterećenja u putničkom prometu na velike udaljenosti, očekuju se negativni efekti u tranzitnom prometu. Zbog prostornih struktura ova će se opterećenja koncentrirati na područje uskih alpskih dolina i značiti veliko opterećenje za okolno stanovništvo.

C) Struktura lokacija

Očekuje se da će zbog pada granica i barijera (četiri temeljne slobode) i zbog djelovanja zajedničke politike doći do znatnih utjecaja na strukturu lokacija. Doduše, vjerojatno će međusobne pozicije središnjih prostora ostati neizmijenjene, ali odnos koruškog središnjeg prostora prema ostalim dijelovima pokrajine bit će obilježen povećanjem nejednakosti. Može se očekivati da će od povećanja konkurentnosti i gospodarske kohezije u prvom redu profitirati gospodarski razvijena središnja područja s velikim udjelom poduzeća usmjerenih na inovacije. Ali preduvjet za to bit će koordinirana, integrirana politika razvijanja lokacija i pojačana suradnja s ostalim središtima.

Postojeća tendencija povećanja regionalnih nejednakosti na teret perifernih regija po svoj če vjerojatnosti postati još jača zbog proširenja Europske unije. I dok gospodarske i prometne politike usmjerene na investicije u pravilu neposredno utječu na pogodena područja i njihove lokacije, a u pogodenim središtima već postoje gušće i međusobno umrežene strukture koje donose odluke, glavna zadaća regionalnog razvoja jeste u jačanju vlastitih snaga pojedinih regija. U to u pravilu spada izgradnja vodećih organizacija i regionalnih kooperacija. Tome služe programi strukturnih fondova i inicijative Zajednice, ali u pravilu za njih je karakteristično da se napredak polagano odražava u praksi.

Proces proširenja Europske unije pojačat će tendenciju privatiziranja uslužnih djelatnosti. I to u prvom redu ide na uštrb perifernih regija, gdje je mnogo niži koeficijent pokrića troškova te će zbog toga uslijediti smanjenje ponude kao primarne strategija dotičnih poduzeća.

Što se tiče lokacija za velike rekreativske i trgovačke centre zbog procesa proširenja Europske unije može se isto tako računati s dodatnim intenziviranjem postojećeg razvoja. Povećat će se pritisak na primjerene visokovrijedne lokacije, a njihov će se broj još povećati zbog izgradnje prometnih mreža u okviru provođenja politika Europske unije. Time će se i dalje povećavati potencijali sukoba u prostornom planiranju i korištenju površina, ali i konkurenčija i konkurentske potiskivanje na teret postojećih lokalnih i regionalnih struktura.

D) Prirodna i kulturna baština

Utjecaji na zaštitu i na dobar menedžment prirodne i kulturne baštine su različiti. S jedne strane gospodarski rast sa širenjem korištenja i naseljavanja, prometa i sličnog ugrožava postojeće lokacije i prirodnu baštinu, a s druge strane tradicionalna obrada kulturnog krajobrazu, održivo korištenje i očuvanje kulturne baštine ugroženi su zbog strukturne slabosti perifernih krajeva.

Pozitivna je mogućnost razmjene iskustava i prekograničnog umrežavanja zaštićenih područja i zona vrijedne kulturne baštine, koja će dobiti potporu kroz odgovarajuće politike Europske unije.

E) Prostorno uređenje

I na području prostornog uređenja i prostornog razvoja vide se u proširenju Europske unije s jedne strane prednosti (razmjena iskustava preko razmjene best practice modela i instrumenata, harmonizacije sustava planiranja, zajedničkog praćenja stanja u prostoru (monitoringa) i zajedničkih osnova za donošenje odluka, preko harmoniziranja i umrežavanja geografskih informatičkih sustava, zajedničkog planiranja i uskladištenih odluka glede lokacija) kojima će dotični programi Europske unije (npr. INTERREG) dosljedno davati potporu. S druge strane prijeti opasnost da zbog nedostatka komunikacije u okviru Europske komisije različiti ciljevi

dovedu do toga da neuskladjene politike, postupci i instrumenti u zemljama članicama zaoštре konflikte kod konkretnih pojedinačnih odluka (odluke o lokacijama, korištenje zemljišta i slično), koje će se u odraziti na zemlje članice u okviru upravnih postupaka.

Opasnost napuhivanja postupaka planiranja i donošenja odluka zbog potrebne integracije različitih politika u regionalne sustave planiranja izaziva opravdanu zabrinutost.

Posljedice očekivanih promjena na prostorni razvoj; zajedničke šanse, pojedini sektori i strateški elementi

Općenito se može poći od pretpostavke da tradicionalna polazišta i instrumenti prostornog planiranja, koji se već sada nalaze u krizi, neće više moći ispunjavati svoju funkciju kad zbog globalnih procesa kao što je to i proširenje Europske unije dođe do promjene okvirnih uvjeta.

Tradicionalno prostorno planiranje razvija se od planiranja uređenja, koje se bavi određivanjem načina korištenja, ka planiranju razvoja, koji počiva na ekonomskim i socijalnim kriterijima. Ovo se planiranje više bavi sudionicima u procesu razvoja u pojedinim regijama i zajedno s njima preporučuje, odnosno razvija strategije razvoja. Ove strategije provode regije i međusobno ih usklađuju.

Provđbeni instrumenti - mjere prostornog uređenja, prioriteti, zajednički projekti

Planovi prostornog uređenja bit će jače usmjereni na djelovanje, to znači ne samo na razinu mjera već u većoj mjeri na provđenu razinu. Kod provedbene razine u središtu su strukture odlučivanja i procesi odlučivanja.

Politika Europske unije daje važne preduvjete regionalnoj politici, tako da je povećana potreba za koordinacijom. Ove preduvjete regionalna politika unosi u planiranje programa.

Zajednička prekogranična politika ne samo da pruža mreže za jačanje gospodarskih struktura već i mreže za jačanje javnog lokalnog putničkog i robnog prometa.

Usklađivanje regionalnog planiranja razvoja i lokalnog prostornog planiranja prelazi postojeće granice, što dovodi do širenja procesa odlučivanja o strukturi lokacija preko postojećih državnih granica.

Prilog je pripremio:

Ured Koroške zemaljske vlade,
Odjel 20 – prostorno planiranje,
Wulfengasse 13, 9020 Klagenfurt

Kontaktna osoba:

dipl.ing. Christian Seidenberger
tel. ++43 (0) 50536-32021
faks: ++43 (0) 50536-32007
e-mail: christian.seidenberger@ktn.gv.at

Više informacija na:
<http://www.ktn.gv.at>

PROSTORNE POSLJEDICE PROŠIRENJA EUROPSKE UNIJE NA PODRUČJE RADNE ZAJEDNICE ALPE-JADRAN

1.8. Lombardija

PROSTORNE POSLJEDICE PROŠIRENJA EUROPSKE UNIJE NA PODRUČJE RADNE ZAJEDNICE ALPE-JADRAN

Radna zajednica Alpe-Jadran predstavlja primjer najboljeg ustrojstva za akcije regije Lombardije povezane s temama skorog proširenja Europske zajednice te s posljedicama što bi ih ono moglo imati u upravljanju prostorom, premda regija Lombardija – za razliku od drugih članica RZ Alpe-Jadran – nije imala prigodu dijalog započet u okviru Radne zajednice nastaviti konkretnim prekograničnim akcijama.

Za predvidjeti je da će regija Lombardija svoje aktivnosti glede kohezije intenzivirati kroz inicijative transnacionalne suradnje "nematerijalnog" tipa, koje će se više no na zemljopisna područja odnositi na pojedine tematske sektore.

Izostanak europske finansijske potpore malim i srednjim poduzećima koja djeluju u osjetljivim područjima Ob.2, element je koji će nepovoljno utjecati na vitalnost ovih područja. Stoga je potrebito ovu okolnost pretvoriti u nove prilike za sektorskiju suradnju kroz aktivnije sudjelovanje uprava i poduzeća u projektima s europskim financiranjem (Interreg).

Sukladno s onim što je regija Lombardija već poduzela u svezi sa strategijama proizvodnog razvoja i odgovarajućim političkim mjerama potpore, mogli bi se pokrenuti novi odnosi sa zemljama kandidatkinjama a radi poticanja i vrednovanja industrijskih metaokruga, koji bi bili transnacionalne naravi, dakle proizvodnih sustava čija je identifikacija vezana za vrednovanje proizvoda, a ne za zemljopisni položaj lokalnih proizvodnih jedinica.

Usporedba s drugim članicama Radne zajednice dala je značajne poticaje za regionalno djelovanje. Planiranje europskih fondova od 2000. do 2006. godine, s ulaskom Lombardije u prostor međuregijske suradnje Interreg IIIB CADSES, otvorilo je novo razdoblje čiji prvi rezultati dosta obećavaju: Lombardiji je odobreno šest projekata u koje je uključena kao nositelj (Loto i Includ) ili kao partner, uz veliko sudjelovanje trećih zemalja (vidi priloženu tablicu). Provedba ovih projekata zasigurno će donijeti važne rezultate koji će pridonijeti utvrđivanju zajedničkih strategija prostornog razvoja.

Lombardija je proteklih desetljeća bila protagonistom procesa prostorne preobrazbe, u kojem je razvoj velikih središta bio praćen iseljavanjem iz planinskih područja, a ovakva bi se pojava mogla ponoviti u zemljama koje se nalaze pred pristupom Uniji.

Sučeljavanje oko pitanja prostorne politike u svezi s planinskim područjima te oko problematike održivog razvoja prigoda je za djelovanje u okviru Radne zajednice Alpe-Jadran

Ističemo međutim – kako je razvidno i iz najnovijih regionalnih planskih dokumenata - da regija Lombardija, u odnosu na velike prioritete projekte europskog povezivanja, preuzima izrazito središnju ulogu kako glede mreže komunikacija istok-zapad (Koridor 5) tako i glede sustava komunikacija kojim se povezuju sjever i jug Europe. Ovaj komunikacijski sustav još čvrše povezuje lombardijsko gospodarstvo s europskim gospodarskim središtem, posebice s ostalim "motorima za Europu", te ga dovodi i u funkcionalnu svezu s istočnom Europom.

PROJEKT	TREĆE ZEMLJE UKLJUČENE KAO PARTNERI
LOTO – pogodnosti krajobraza za organizaciju prostora	Hrvatska, Slovenija
INCLUD – Strategije održivog razvoja u cilju promidžbe ekonomске i socijalne kohezije	Poljska, Mađarska, Rumunjska, Bugarska
RDA Net CEDA 2 – Mreža agencija za regionalni razvoj	Slovačka, Češka, Slovenija, Mađarska
WEST – Suradnja u cilju sprečavanja eksploatacije doseljenih žena i mladobnika	Albanija
Net Wet 2 – Umrežavanje u cilju suradnje i zajedničkog planiranja u području integriranog gospodarenja vodama	Bugarska, Rumunjska
HYDROADRIA – Sustav praćenja pojava suše u jadranskom području	Hrvatska, Mađarska

Prilog je pripremila:

Generalna direkcija za urbanizam
Via F. Filzi 22
20124 Milano

Kontaktna osoba:

Francesca Patriarca
tel: ++39 02 676 55 438
e-mail:francesca.patriarca@regione.lombardia.it

Više informacija na:
<http://www.ring.lombardia.it>,
www.istat.it, www.ppurb.it

PROSTORNE POSLJEDICE PROŠIRENJA EUROPSKE UNIJE NA PODRUČJE RADNE ZAJEDNICE ALPE-JADRAN

PROSTORNE POSLJEDICE PROŠIRENJA EUOPSKE UNIJE NA PODRUČJE RADNE ZAJEDNICE ALPE-JADRAN

1.9. Gornja Austrija

Gornja Austrija želi iskoristiti šanse koje pruža proširenje Europske unije!

Za nepunu godinu dana u Europsku uniju će ući 10 novih članica, ali to neće biti posljednji korak na putu k ujedinjenoj Europi. Tada će se Gornja Austrija gospodarski, geografski i kulturno nalaziti u središtu ove zajednice. Da bi se iskoristili pozitivni potencijali, ali i da bi se spriječili određeni rizici u **regionalnom razvoju**, potrebne su brižljive pripreme. U pograničnim regijama s budućim novim članicama Unije zbog povećane konkurenциje i zbog pritiska da se nove regije što prije približe i izjednače sa starima bit će potrebna finansijska, stručna i inovativna potpora regionalnom razvoju.

Jedan pogled na statističke podatke pokazuje koje su **gospodarske prednosti** povezane s proširenjem Europske unije. Austrijski izvoz u istočnu Europu nadprosječno je porastao u usporedbi s ukupnim austrijskim izvozom.

Zbog prostorne blizine Gornjoj je Austriji posebno zanimljiva Češka Republika. U Češkoj trenutno prosječna plaća iznosi oko jednu četvrtinu prosječne austrijske plaće. Zbog toga se kod nas može ponuditi češka roba po povoljnijim cijenama. To je u prvom redu rizik za gornjoaustrijska manja i srednja poduzeća. Ravnoteža se može postići pojačanim naporima prvenstveno glede visoke kvalitete proizvoda. Općenito će profitirati proizvodnja materijalnih dobara, veletrgovina, turizam i gospodarske uslužne djelatnosti kao što su to banke i osiguranja.

Sažeto gledano za gornjoaustrijsko gospodarstvo prevladavaju prednosti od proširenja Europske unije.

Upravo u pograničnim regijama potrebne su u okviru integracije s novim članicama Europske unije povećane investicije u infrastrukturu. Prvenstveno je potrebno ojačati postojeću **prometnu infrastrukturu**. U odnosu na godine prije otvaranja Istočne Europe prognozirano je za 2015. godinu deseterostruko povećanje broja vozila na prometnicama sjever-jug - od Češke Republike kroz Mühlviertel i središnji dio Gornje Austrije do osi zapad-istok. Ta cestovna dionica identična je s jednim dijelom europskog koridora Szczecin-Prag-Linz-Graz-Koper pa je tako i jedan od prioritetnih TEN projekata. Stoga će i **željeznički promet**, a napose željeznička pruga preko Summeraua u budućnosti dobiti na značenju. U okviru proširenja Europske unije i izgradnje cestovne i željezničke infrastrukture na relaciji Linz-Češka bit će prošireno i slivno područje luke u Linzu sve do Budejovica. Za **rječnu plovidbu**, koja će zbog pomanjkanja kapaciteta na cesti i željeznici u budućnosti igrati sve veću ulogu, bit će odlučujuća izgradnja atraktivnih kontejnerskih linija.

U povećanoj konkurenciji među **regijama** za našu je pokrajинu neophodna samostalna regionalna gospodarska politika zbog osiguravanja, ali i zbog podizanja blagostanja našeg stanovništva. «Gornjoaustrijske regionalno-gospodarske razvojne smjernice» određuju strateške ciljeve za primjereni razvoj naše savezne pokrajine. Istodobno te su smjernice i doprinos Gornje Austrije provedbi Perspektiva europskog prostornog razvoja (ESDP). One nadopunjuju već postojeće razvojne koncepte Gornje Austrije i temelje se na analizi pet najvažnijih sektora za regionalnu politiku.

- kvaliteta lokacija
- tehnologija i inovacije
- kooperacije među poduzećima
- investicije u okoliš
- tržište radne snage

Polazeći od tema važnih za budućnost formulirani su ciljevi i strategije za regionalni gospodarski razvoj:

CILJEVI:

- *Gospodarsko-politički cilj:*
 - povećanje regionalnog blagostanja u europskom integriranom gospodarstvu usmjereno na znanje
- *Regionalno-politički ciljevi:*
 - gospodarstvo usmjereno na izvoz : specijalizacija, stvaranje dinamičnih gospodarskih struktura
 - regionalno usmjereno gospodarstvo: povećanje raznovrsnosti ponude diversifikacija

STRATEŠKA NAČELA:

- *Stvaranje atraktivnih uvjeta za institucionaliziranu suradnju («internalizacija eksternih efekata») kroz*
 - inovacije i kooperacije u okviru cluster-a
 - udruživanjem kooperacija u tehnološkim parkovima, stručnim centrima i centrima za poticanje gospodarstva
 - prometnu i komunikacijsku infrastrukturu usmjerenu na rast
 - primjenu suvremenih informacijskih i komunikacijskih tehnologija
 - forsiranje naobrazbe i usavršavanja
 - povećanje sposobnosti poduzeća za umrežavanje
 - ostvarivanje policentričnih struktura u središnjem području pokrajine
 - održivi razvoj ruralnih krajeva
- *Održivost kao nadređeno načelo regionalnog gospodarstva*
 - optimiranje strukture naselja
 - uspostavljanje kružnog toka pri korištenju resursa
 - regionalni menedžment mobilnosti
 - osiguravanje osnovne opskrbe u centralnim naseljima
 - aktivna politika na tržištu radne snage
 - stvaranje komunalnih mreža

Prostorni razvoj koji je u skladu sa zakonima i programima prostornog uređenja, a koji je istodobno u skladu i sa ciljevima regionalnog gospodarstva i održivosti naići će na veću prihvatljivost, jer će biti prepoznata dodatna vrijednost zbog strategija i mjera usklađenih s regionalnim potrebama.

U ovom dinamičnom procesu koordinacije regionalnog planiranja po principu «top down» i «bottom up» Glavne razvojne smjernice služe kao pomoć u orientaciji da dođe do izražaja «lokalna razina», što znači prvenstveno razina regionalnog menedžmenta, i da ona i provede ovaj proces.

Regionalni menedžment temelji na suradnji općina, gospodarskih i socijalnih partnera, službe usluga i pomoći na tržištu rada i ostalih regionalno-političkih sudionika. Oni djeluju na regionalnoj razini dajući impulse, stvarajući mreže i vodeći projekte, ali i kao motor koordiniranog gospodarskog i regionalnog razvoja.

Njihove su zadaće, između ostalog, izrada regionalnih smjernica razvoja (za provedbu Glavnih smjernica Savezne pokrajine Gornje Austrije), provedba vodećih ciljeva regionalnog razvoja u Gornjoj Austriji, sudjelovanje u regionalnim planerskim savezima i razvoj regionalnih, nacionalnih i transnacionalnih kooperacijskih projekata.

U Gornjoj se Austriji posebna pozornost poklanja pomoći **pograničnim regijama**, napose onima koje graniče sa zemljama kandidatima, i to tako da se udružuju nacionalni poticaji sa struktorno-političkim programima Europske unije. Čitav snop različitih mjera trebao bi još pojačati postojeće instrumente.

PROSTORNE POSLJEDICE PROŠIRENJA EUROPSKE UNIJE NA PODRUČJE RADNE ZAJEDNICE ALPE-JADRAN

Kao i na drugim područjima tako je i tu Gornja Austrija predvodnik u korištenju mogućnosti koje daju subvencijski programi Europske unije Cilj 2 i INTERREG III. Samo u tekućem razdoblju od 2000. do 2006. godine u strukturnim fondovima stoje na raspolaganju u okviru regionalnih programa (napose za program Cilj 2) i za inicijative Unije značajnih 147 milijuna eura iz sredstava Europske unije.

Prvenstveno bi **INTERREG projekti** trebali od samog početka ukloniti negativne posljedice koje bi mogle proizaći iz zemljopisnog položaja Gornje Austrije i iz proširenja Europske unije i pokrenuti pozitivni prekogranični regionalni razvoj.

Prekogranična suradnja u okviru **INTERREGA III A** (Austrija-Njemačka/Bavarska; Austrija-Češka Republika; Austrija-Njemačka/Bavarska+Austrija-Češka Republika) i osnivanje euregija pružit će intenzivnu potporu ovom razvoju i to ili finansijsku ili u obliku aktivnog rada u projektima.

- **EUREGIO Bavarska šuma (Bayerischer Wald)-Češka šuma** osnovana je 1994. kao trilateralni komunalni savez. Cilj je bio u prvom redu koordinirati, podupirati i poticati uzajamne prekogranične sociokulturne kontakte.
- **EUREGIO Inn-Salzach** je neprofitno društvo u koje je uključeno 138 gornjoaustrijskih općina. Osnovano je 1994. godine sa ciljem smanjiti razlike koje postoje u pograničnom području između Gornje Austrije i Bavarske.

Savezna pokrajina Gornja Austrija nalazi se na jednoj od unutarnjih granica (s Njemačkom), ali ujedno (još u ovom trenutku) i na jednoj od vanjskih granica (sa Češkom). U INTERREG programima sudjeluju sve pogranične regije koje imaju zajedničku granicu. Tako Gornja Austrija sudjeluje u zajedničkom programu sa saveznim pokrajinama Salzburgom, Tirolom i Vorarlbergom te sa susjednom njemačkom pokrajinom Slobodnom državom Bavarskom.

Na kraju možemo reći sljedeće: Našu saveznu pokrajinu proširenje Europske unije postavlja pred velike zadaće. Prekogranična suradnja ima poseban prioritet za budućnost Gornje Austrije, jer će u prvom redu pridonijeti poticanju i osiguravanju gospodarske i socijalne solidarnosti. A to će iz godine u godinu biti sve važnije – napose u pripremama za proširenje Europske unije. Jer samo ako svi surađuju u skladu svojih mogućnosti, povjesni projekt kao što je ujedinjenje Europe zaista može uspjeti.

Prilog je pripremio:

Ured gornjoaustrijske zemaljske vlade,
Međuregionalno prostorno uređenje,
Annagasse 2, 4021 Linz

Kontaktna osoba:

dr. Maria Schmeiss
tel. ++43 (0)732-4827
tel. ++43 (0)732-4819
e-mail: maria.schmeiss@ooe.gv.at

Više informacija na:
<http://www.ooe.gv.at>

PROSTORNE POSLJEDICE PROŠIRENJA EUROPSKE UNIJE NA PODRUČJE RADNE ZAJEDNICE ALPE-JADRAN

1.10. Slovenija

Očekivane posljedice proširenja Europske unije

- Veća teritorijalna i gospodarska povezanost europskoga prostora, što će potaknuti razvoj;
- Povećat će se međunarodna suradnja na području održivoga prostornog razvoja, napose glede uspostavljanja zajedničkih analiza općih gospodarskih problema, korištenja jedinstvenih pokazatelja prostornog razvoja, traženja zajedničkih razvojnih koncepta te obrazovanja i razmijene znanja (know-how) na području prostornoga planiranja;
- Bit će omogućena djelotvorna implementacija prostornih dokumenata (ESDP, Vodeća načela Cemati) i međunarodnih konvencija i sporazuma;
- Poboljšat će se dostup do znanja i informacija;
- Bit će omogućena djelotvorna promidžba i očuvanje krajobraza, prirode i kulturne baštine;
- Povećat će se suradnja na području zaštite okoliša i racionalnog korištenja prirodnih izvora te na području sprječavanja elementarnih nepogoda i uklanjanja njihovih posljedica.

Utjecaj očekivanih promjena na prostorni razvoj – zajedničke šanse, posebna područja, elementi za strategiju

- Nakon ulaska Slovenije u Europsku uniju bit će ukinute državne granice između Slovenije i Italije, Austrije i Mađarske. Promjene će biti najizrazitije na područjima gdje prirodne granice ne predstavljaju bitne prirodne zapreke za gospodarsku suradnju i povezivanje na različitim područjima i gdje je istodobno postojeca naseljenost na obje strane granice dosta gusta (veća naselja uz granicu). Promijenit će se i uloga postojećih graničnih prijelaza na ukinutim državnim granicama, pa će se na tim područjima morati ojačati druge funkcije.
- Promijenit će se i uloga urbanih središta, a napose onih koja se nalaze uz današnje državne granice, a koja se već danas povezuju s obližnjim gradovima u susjednim državama.
- Bit će uspostavljen dio šengenske granice između Slovenije i Hrvatske pa će zbog toga ojačati uloga postojećih graničnih prijelaza.
- Procesi prestrukturiranja poljoprivrede bit će brži. Na zabačenim i u brdsko-planinskim područjima jačat će procesi zaraštanja i promijenit će se kulturna pokrajina. U ravnicama će biti sve jači proces intenziviranja poljoprivredne proizvodnje. Bit će sve više sukoba zbog prostornog poklapanja područja intenzifikacije poljoprivrede i ostalih načina korištenja prostora, zajedno sa zahtjevima za nadzorom onečišćavanja okoliša i očuvanja vrijednih pejzažnih pojava (jedinstvenosti, oblici).
- Promijenit će se uloga postojećih prometnih veza – glavni prometni tokovi će jačati i prouzrokovati koncentraciju razvoja duž tih tokova. Taj će proces prouzrokovati nazadovanje slabije dostupnih područja.
- Uloga pograničnih zaštićenih područja i područja za koje je predviđeno da dođu pod zaštitu sigurno će se promijeniti. Povećat će se težnja za zajedničkim oblikovanjem zaštićenih područja kao i za zajedničkim planiranjem razvoja na tim područjima.
- Jačat će uloga pograničnih turističkih i rekreacijskih područja. I tu će se povećati težnja za zajedničkim planiranjem razvoja na tim područjima, koji će temeljiti na ispreplitanju i nadopunjavanju djelatnosti na zajedničkom području utjecaja.

PROSTORNE POSLJEDICE PROŠIRENJA EUOPSKE UNIJE NA PODRUČJE RADNE ZAJEDNICE ALPE-JADRAN

PODRUČJE DANAŠNJE GRANICE S ITALIJOM

- Nova i Stara Gorica će ojačati svoju već uvriježenu suradnju i udružiti (u smislu nadopunjavanja) one djelatnosti (što se već i događa na području zdravstva), koje bi inače bile dvojne. Oba naselja će tako osnažena nuditi dodatne mogućnosti razvoja širem području gornjeg Posočja, te područja oko Tolmina, Idrije i Cerklja;
- U kontekstu međunarodne suradnje s Italijom trebalo bi razvijati i Nacionalni park Triglav kao međunarodno zaštićeno područje, tražiti rješenja za predviđenu zaštitu regionalnog kraškog parka (krš) i tražiti rješenja za otvaranje zajedničkog turističkog zimskog športskog središta na Kaninu;
- Područje Trst-Kopar imat će važnu ulogu u razvoju komplementarnih djelatnosti za šire područje. U strategiji povezivanja oba grada Kopar će jačati svoju ulogu kao prometno, lučko i intermodalno čvoriste i kao sveučilišno središte;
- Zbog osnažene uloge čitavo područja možemo očekivati pritisak izgradnje na prirodno očuvanim i kulturno važnim područjima i to napose obale i krasa.

PODRUČJE DANAŠNJE GRANICE S AUSTRIJOM

- Nastaviti će se suradnja između objiju Radgona u smislu nadopunjavanja djelatnosti i tako će se ojačati zajedničke uloge oba grada u EU i tražiti će se zajednička rješenja za jačanje razvoja zaleđa oba grada.
- Na sjevernom dijelu Slovenije (Gorenjsko) možemo očekivati dopunjene turističke ponude između Kranjske gore, Planice, susjednog Monfalconea i Villacha i osnivanje međunarodno konkurentne turističke regije.
- U očekivanoj suradnji između Graza i Maribora oba bi grada morala iskoristiti svoje komplementarne prednosti.
- Da bi spriječili negativne utjecaje koncentracije razvoja u nizinskim područjima, nužno je uspostaviti zajedničku viziju razvoja s višim područjima.
- Zajedničkom suradnjom bit će lakše odrediti zajedničku viziju i strategiju održivog prostornog razvoja područja posebne prirodne i kulturne kakvoće koja se nalaze na području više država (npr. Goričko, rijeka Mura).

PODRUČJE DANAŠNJE GRANICE S MAĐARSKOM

- Zbog promijenjene uloge naselja valja odrediti zajedničku razvojnu strategiju kao okvir za policentrični razvoj sustava naselja i za dobru dostupnost.
- Zajedničkom suradnjom bit će lakše odrediti zajedničku viziju i strategiju održivog prostornog razvoja područja posebne prirodne i kulturne kakvoće koja se nalaze na području više država (npr. Goričko).

PODRUČJE DANAŠNJE GRANICE S HRVATSKOM

- Razvoj pograničnih krajeva, napose na širim područjima graničnih prijelaza uz Schengensku granicu mogao bi prouzrokovati sukobe s drugim djelatnostima (npr. Brežice – s poljoprivredom).
- Pogranična područja sa slabim razvojnim potencijalom bit će dodatno zakinuta zbog slabe dostupnosti i nedostatne/nepotpune lokalne i regionalne infrastrukturne mreže. Da bi se prevladale ove zapreke, morat će se pronaći zajednička rješenja (Kočevska, Snežnik, Haloze).

- Zajedničkom suradnjom bit će lakše odrediti zajedničku viziju i strategiju održivog prostornog razvoja područja posebne prirodne i kulturne kakvoće koja se nalaze na području više država (npr. Kupa, Mura).

Instrumenti za implementaciju – mjere prostornog uređenja, prioritetne aktivnosti, zajednički projekti

Mjere prostornog uređenja

- Slovenija je za implementaciju usvojila Politiku prostornog uređenja Republike Slovenije, Ocjenu stanja u prostoru RS i Zakon o prostornom uređenju. Na temelju tih dokumenata priprema se Strategija prostornog razvoja Slovenije, kao temeljni dokument kojim se na nacionalnoj razini osigurava održivi prostorni razvoj i koji je polazište za pripremu regionalnih i lokalnih prostornih dokumenata.
- U buduće će biti potrebno prvenstveno afirmirati zajedničke razvojne i prostorne akte područja koja se nalaze uz današnje granice i u njima uspostaviti osnove za suradnju u smislu nadopunjavanja djelatnosti, a ne konkuriranja i to kako na području urbanog razvoja i infrastrukturnih veza tako i glede jačanja prostornog identiteta, sprječavanja elementarnih nepogoda i zaštite okoliša, prirode i kulturne baštine.

Prioritetne aktivnosti:

- priprema novih prostornih dokumenata u svjetlu provedbe Perspektiva europskog prostornog razvoja i drugih međunarodnih dokumenata te potpisanih konvencija i sporazuma;
- uspostavljanje djelotvornog sustava zbirki podataka za praćenje provedbe zacrtanih ciljeva i za praćenje stanja u prostoru;
- osiguravanje cjelovitog pristupa i suradnje u pripremi održivih razvojnih dokumenata;
- usklađivanje razvojnih interesa sa zahtjevima zaštite u smislu postizanja održivog prostornog razvoja;
- osiguravanje međusektorskog dogovaranja i usklađivanja;
- usklađivanje tržišnih načela i osobnog interesa uz zaštitu dugoročnih javnih koristi;
- provedba prostornih mjera u skladu s demografskom politikom i migracijama;
- provedba obrazovanja i osiguravanje istraživačke djelatnosti;
- uspostavljanje djelotvornog sudjelovanja javnosti i nevladinih organizacija u usvajanju odluka o prostornom uređenju.

Prijedlozi zajedničkih projekata

- projekti koji analiziraju posljedice društvenih i gospodarskih događaja na području prostornog razvoja,
- projekti koji se bave ulogom urbanih područja u policentričnom razvoju,
- projekti koji se bave intenziviranjem korištenja urbanih površina, usmjeravanjem gradnje na izgrađena, napuštena, neizgrađena i za gradnju predviđena zemljišta,
- projekti koji se bave načinima uspostavljanja sustava pravodobne ponude lokacija,
- projekti koji se bave mjerama za razvoj urbane zemljišne politike i instrumenata zemljišne politike pri usmjeravanju prostornog razvoja,

PROSTORNE POSLJEDICE PROŠIRENJA EUROPSKE UNIJE NA PODRUČJE RADNE ZAJEDNICE ALPE-JADRAN

- projekti koji definiraju uporabu finansijskih instrumenata pri usmjeravanju prostornog razvoja,
- projekti koji se bave mjerama stambene politike pri usmjeravanju prostornog razvoja,
- projekti koji se bave metodologijom određivanja zaštićenih i za zaštitu predviđenih područja prirodne i kulturne baštine i prirodnih izvora u sklopu integralnog prostornog planiranja (povezivanje sektorskog i prostornog planiranja),
- projekti koji se bave prostorizacijom razvojnih politika,
- projekti koji se bave problemima usklađivanja razvojnih interesa i zahtjeva za zaštitom i to napose s vidika utemeljenosti jednog ili drugog interesa.

Prilog je pripremilo:

Ministarstvo za okoliš, prostor i energiju
Ureda RS za prostorno planiranje
Više informacija na: www.sigov.si/mop/

Kontaktna osoba:

Margarita Jančič
tel: ++ 386 1 478 70 24
faks: ++ 386 1 478 70 10
margarita.jancic@gov.si

Više informacija na:
www.sigov.si/mop/

PROSTORNE POSLJEDICE PROŠIRENJA EUROPSKE UNIJE NA PODRUČJE RADNE ZAJEDNICE ALPE-JADRAN

PROSTORNE POSLJEDICE PROŠIRENJA EUROPSKE UNIJE NA PODRUČJE RADNE ZAJEDNICE ALPE-JADRAN

1.11. Somogy

Očekivane posljedice proširenja Europske unije

Proširenje Europske unije donijet će sa sobom očekivane željene učinke, ali isto se tako mogu očekivati i neugodne posljedice proširenja pred kojima se moramo zaštiti, odnosno ako je moguće, valja ih izbjegći. Za mađarska poduzeća veliku prednost predstavlja već i sama spoznaja na kojim područjima i na koji se način trebaju pripremiti na proširenje.

Prvenstveno se moramo pripremiti na novi način postupaka, odnosno administracije. Veliku će poteškoću prouzročiti i cijene transfera u Uniji (uzajamno oblikovanje cijena između poduzeća na jedinstvenom tržištu), jer se propisi za to područje i u samoj Europskoj uniji nalaze tek u fazi izrade. Za gospodarstvenike je dobro ako su već sada na čisto s time da će se u budućnosti oblikovanje cijena morati dokumentirati pri svakom ovakvom poslu.

Do najvećih će promjena vjerojatno doći na području državnih subvencija. Bitni dio mađarskih poreznih olakšica bit će ukinut ili promijenjen u skladu s propisima Europske unije.

Glede položaja poljoprivrede, nadamo se da će se on poboljšati, jer će se kod gospodarenja, prvenstveno zbog sustava stabilnijih cijena i zbog subvencija, moći unaprijed kalkulirati.

Mađarska politika zemljišnog vlasništva, značajna za posljednje desetljeće, dovela je do izrazite rascjepkanosti parcela. Pravne osobe nisu mogle kupovati poljoprivredne površine i do obradive su zemlje mogle doći samo na temelju ugovora o najmu. Nadamo se da će se nakon ulaska u Europsku uniju sve promijeniti na bolje.

Utjecaj očekivanih promjena na prostorni razvoj – zajedničke mogućnosti, posebna područja, strateški elementi

- Za mađarske su mikroregije značajne izuzetno velike razlike u stupnju razvijenosti. Bitna su odstupanja karakteristična i za pokazatelje zaposlenosti stanovništva, visinu ukupnog prometa i razvijenost infrastrukture. U sličnom su položaju i hrvatske mikroregije koje se nalaze na drugoj strani državne granice.
- U Mađarskoj su 42 najzaostalije mikroregije područja od posebne državne skrbi, od kojih se četiri nalaze u Županiji Somogy. Osnovni uvjeti za postizanje stupnja razvijenosti drugih mikroregija jesu povećanje sposobnosti privlačenja kapitala, otvaranje novih radnih mjesta i stvaranje uvjeta za zaustavljanje odlaženja stanovništva. Za ostvarivanje tih ciljeva potrebni su novi programi i stvaranje mogućnosti prijavljivanja na natječaje.

Negativni učinci:

- U gospodarskom životu i trgovini konkurentnost će se dodatno stupnjevati, zbog čega će dio sadašnjih poduzeća biti u slabijem položaju; prema očekivanjima slabije konkurentna poduzeća naći će se u poteškoćama i doći će do ukidanja radnih mjesta.
- Higijensko-sanitarni propisi o postupanju s namircicama i ekološki propisi Europske unije pojedina će poduzeća postaviti pred nove činjenice. Beskompromisno ispunjavanje tih uvjeta zahtjevat će mnogo vremena i novaca. Ti će zahtjevi odlučujuće utjecati napose na manja i srednje velika poduzeća koja se bave stočarstvom i preradom namirnica. Na površini će se uspjeti održati samo ona poduzeća i kompanije koje će biti konkurentne i glede veličine i glede gospodarenja, odnosno racionalizacije troškova. To bi, međutim, moglo značiti ukidanje radnih mesta na pojedinim sektorima.

- Oni koji svoju egzistenciju osiguravaju stočarstvom, moraju se pripremiti na mnogo oštriju konkurenčku borbu, koja će od njih tražiti povećanje učinkovitosti, a istodobno će morati ispuniti i sve ekološke i uzgojne propise.
- Južne mađarske županije razlikovat će se od Hrvatske i Srbije po mnogo strože kontroliranim granicama, na kojima će vrijediti i stroži carinski propisi od sadašnjih. Sve će to pomalo utjecati na gospodarski život i trgovinu, na shopping turizam i na odnose među ljudima koji žive s obje strane granice, a pripadnici su iste nacionalne zajednice.
- Materijalne mogućnosti i iznosi koji se mogu dobiti na osnovi raspisa dosta su ograničeni i mnogo manji od zahtjeva. Mnogo puta su i raspoloživa sredstva za vlastito učešće mnogo niža od iznosa koji su zaista potrebni te zbog toga sredstva iz raspisanih natječaja ostaju često neiskorištena.

Pozitivni učinci:

- Sredstva koja će se moći dobiti iz strukturalnih fondova Europske unije pridonijet će razvoju gospodarstva i infrastrukture.
- Za nerazvijena područja povećat će se mogućnosti za postizanje istog stupnja razvijenosti kao i razvijenija područja.
- Između članica Europske unije ukinuta su carinska davanja, slobodan je protok robe i kapitala, a liberalizirat će se i zapreke pri zapošljavanju, što će otvoriti nove mogućnosti.
- Tržište će se povećati, a za konkurentna poduzeća tako će se povećati i mogućnosti.
- U poljoprivredi će oni koji se bave ratarstvom biti u mnogo bolje položaju od sadašnjeg i to prvenstveno zbog pozitivnih promjena glede subvencijskog sustava, stabilnog regulacijskog sustava na osnovi kojeg se mogu napraviti kalkulacije, ali i zbog većeg tržišta kome će se moći prodati proizvodi. Bit će mnogo raznovrsnija ponuda raznih potrošnjih dobara.

Mogućnosti:

- Mogućnost za postizanje višeg stupnja razvijenosti osiguravaju sredstva iz natječaja u okviru programa SAPARD te državni, regionalni i županijski natječaji za dobivanje sredstava.
- Mađarska su poduzeća oprobala svoje snage u nesmiljenom tržišnom gospodarstvu, a sada nastoje izaći na kraj s novim izazovima. Nove mogućnosti skrivaju se i u činjenici da u Mađarskoj imamo poseban program za pripremu natječaja. Cilj te fondacije – čiji kapital iznosi 27 milijuna eura – jeste pridonijeti tome da Mađari dan ulaska u Europsku uniju dočekaju s natječajima koji odgovaraju očekivanjima Europske unije.

Opasnosti:

- Većina poduzeća i samouprava skoro i nije svjesna što ih čeka nakon ulaska u Europsku uniju. Nemaju na raspolaganju dovoljno informacija o promjenama koje se mogu očekivati, a nemaju na izbor ni primjerene strategije. U slučaju kad i znaju koje bi se zadaće morale napraviti, nemaju dovoljno financijskih sredstava za njihovu realizaciju. Polovica kompanija uopće ništa ne zna ili samo malo toga zna o visini raspoloživih izvora za subvencioniranje investicija koji će se moći dobiti nakon ulaska, a još

manje znaju o tome kako se može doći do tih sredstava. Navedene su činjenice zabrinjavajuće i zbog toga, jer članstvo Mađarske u Europskoj uniji neposredno utječe i na tržišni položaj malih i srednjih poduzeća. Desetmilijunsko mađarsko tržište proširiti će se na tržište koje ima pola milijarde stanovnika. Naravno da moramo računati s time da će na mađarsko tržište bez ikakvih zapreka doći i naša konkurenca, koja će isto moći neposredno dobivati sredstva Europske unije i prijavljivati se čak i na mađarske javne natječaje.

- Vjerojatno je da će se poduzetnici već prvi dan nakon ulaska u EU suočiti s temeljnim problemom, a to je da neće znati napisati račun. Prestati će važiti mađarski carinski kodeks, novi je za sada samo na raspolaganju na engleskom, a propisi za prijelazno razdoblje još nisu napravljeni.

Instrumenti za implementaciju – mјere prostornog uređenja, prioritetne aktivnosti, zajednički projekti

Cilj mađarskog programa za zaštitu okoliša i razvijanje infrastrukture je poboljšati stanje okoliša i pristup do glavnih prometnih koridora te smanjiti prometno opterećenje naseljenih krajeva.

- Valja osigurati opskrbu stanovništva zdravom pitkom vodom i neškodljivu odvodnju otpadnih voda.
- Mora se smanjiti buka i emisije tvari koje onečišćuju zrak.
- U energetskoj proizvodnji valja u skladu s propisima Europske unije povećati udio obnovljivih energetskih izvora na 12 %.
- Valja razviti mrežu prometnih koridora i brzih cesta do te razine da će iz svakoga naselja biti moguće priključiti se na tu mrežu za trideset minuta.
- Zbog smanjenja opterećenosti naseljenih područja potrebno je izgraditi, odnosno razviti gradske obilaznice i regionalne zračne luke.

Strateške točke programa:

- jačanje zaštite okoliša u naseljima,
- povećanje sigurnosti u okolišu,
- razvijanje ekološki prihvatljivog gospodarenja s energijom
- jačanje zaštite okoliša .

Trenutno u Mađarskoj 42 % stanovništva živi u naseljima u kojima kvaliteta pitke vode nije u skladu s direktivama Europske unije. Više od 90 % vodovodnih mreža vodu dobiva iz dubinskih kaptaža. Dvije trećine njih nalaze se na geološki neprimjerenim područjima gdje lako može doći do onečišćenja. Stoga je potrebno zaštititi vodonosna područja, a izvore onečišćenja ukloniti. Potrebno je obnoviti mrežu za odvodnju i pročišćavanje otpadnih voda iz industrijskih i poljoprivrednih kompleksa.

- Zbog zaštite prirodne baštine potrebno je stvoriti nacionalnu ekološku mrežu i mrežu Natura 2000.

Prioriteti mađarskog nacionalnog plana razvoja:

- poticanje investicija,
- razvijanje malih i srednjih poduzeća
- poticanje istraživanja i razvoja te inovacija
- razvijanje informacijskog društva i gospodarstva.

PROSTORNE POSLJEDICE PROŠIRENJA EUOPSKE UNIJE NA PODRUČJE RADNE ZAJEDNICE ALPE-JADRAN

Nacionalni plan razvoja posebnu pozornost posvećuje slabije razvijenim mikroregijama, posebice tome kako da dostignu stupanj razvijenosti razvijenih mikroregija te njihovom infrastrukturnom razvoju i povećanju sposobnosti za pridobivanje kapitala.

Pripremio:

Somogy Megyei Önkormányzati Hivatal,
Alpok-Adria Titkárság,
Csokonai u. 3, 7400 Kaposvár, Magyarország

Kontaktna osoba:

Rezso Francz
Tel. ++36 30 946 10 33, ++36 82 46 30 52
Faks: ++ 36 82 46 16 23
e-mail: frncz@externet.hu

Više informacija na:
<http://www.vati.hu>

PROSTORNE POSLJEDICE PROŠIRENJA EUROPSKE UNIJE NA PODRUČJE RADNE ZAJEDNICE ALPE-JADRAN

PROSTORNE POSLJEDICE PROŠIRENJA EUROPSKE UNIJE NA PODRUČJE RADNE ZAJEDNICE ALPE-JADRAN

1.12. Štajerska

PROSTORNE POSLJEDICE PROŠIRENJA EUROPSKE UNIJE NA PODRUČJE RADNE ZAJEDNICE ALPE-JADRAN

Pripreme Pokrajine Štajerske na predstojeće proširenje Europske unije odvijale su se gledano sa stajališta prostornog razvoja u dva smjera:

1. Procjena prostornih posljedica procesa proširenja
2. Razvoj strategija sa stajališta pokrajine i izgradnja kooperacijskih mjera kako bi regija bila pripremljena na proširenje.

U okviru zajedničke inicijative Europske unije INTERREG IIC u proteklom planskom razdoblju ovog programa Štajerska je sudjelovala u transnacionalnom projektu PREPARITY, koji je bio posvećen kao transnacionalni projekt pripremama za proširenje Europske unije. Tijekom ovog projekta bilo je pokrenuto 15 potprojekata, koji su se bavili posljedicama proširenja Europske unije na različitim sektorima. Kao što je to već saopćeno u pripremama za anketu Alpe-Jadrana, posljedicama na strukturu prostora i regionalnih središta bavili su se prvenstveno potprojekti 11 i 13, u okviru kojih su predložena i strateška načela za pripremnu regionalnu politiku (ti su potprojekti poslani kao privitak). Iz tih se analiza vidi da se mogu očekivati samo neznatne i privremene posljedice proširenja Europske unije na strukturu centralnih naselja. Ne očekuju se posljedice ovog procesa za razvoj naselja, kao npr. povećana potrošnja površina, jer su ovdje odlučujući sasvim drugi parametri, kao što je negativni demografski razvoj, smanjenje broja članova domaćinstava ili ekstenzivna politika namjene površina.

Područje regionalne politike, međutim, predstavlja mnogo veći izazov, jer s proširenjem Europske unije dolazi do zaoštravanja konkurenkcije, ali i to mogućnosti kooperacije sa susjednim regijama, što će omogućiti jačanje regija između Alpa i Jadrana. Pokrajina Štajerska je pokrenula različite korake u tom smjeru, kao npr. ofenziva za internacionalizacijom štajerske gospodarske politike, izrada Glavnih razvojnih smjernica Pokrajine za strateški razvoj lokacije Štajerske (izvedeni iz INTERREGA II C i projekta TECNOMAN) te politička inicijativa pod nazivom «Regija budućnosti: stari susjadi – novi partneri»

U okviru inicijative Regija budućnosti godinu dana su se zajedno s partnerima iz Koruške, Gradišća, zapadne Mađarske, Slovenije, sjeverne Hrvatske, Furlanije-Julijiske krajine i Veneta organizirale radionice zbog obrade tema, a kasnije zbog razvijanja projekata koji bi se mogli natjecati za sredstva iz INTERREGA III B, operativni program CADSES. Iz toga je proizašao čitav niz zajedničkih projekata, od kojih je većina bila uspješna u konkuriranju za subvencijska sredstva Europske unije. To su projekti CONSPACE, koji se u Regiji budućnosti bavi prostornim razvojem, ISAMAP, čiji je cilj zajednička digitalna planska osnova, IPAM, koji se bavi pitanjem europskih zaštićenih područja (sva 3 Lead-partnerstvo Koruška), projekt TEC PARK NET na temu kooperacija gospodarskih i tehnoloških parkova (Lead-partnerstvo Steirische Wirtschaftsfoerderungs GesmbH) te projekti na području gospodarske politike, koji zahvaćaju samo dijelove nekih regija. Kod upravo isteklog 2. poziva na natječaj gospodarskopolitički odjel Pokrajine Štajerske natjecao se za nove projekte na temu gospodarski razvoj u Regiji budućnosti.

Iskustva koja je Pokrajina Štajerska stekla u okviru INTERREG III B projekata sa «starim susjedima i novim partnerima» služe neposrednim pripremama

PROSTORNE POSLJEDICE PROŠIRENJA EUROPSKE UNIJE NA PODRUČJE RADNE ZAJEDNICE ALPE-JADRAN

na proces ulaska novih članica, pri čemu su za vrijeme trajanja projekata slovenski i mađarski partneri dobili zbog ulaska u članstvo Europske unije mogućnost korištenja sredstava iz Europskog fonda za regionalni razvoj, što će sasvim sigurno olakšati suradnju na ovom prostoru.

Mikroregionalna kooperacija u okviru zajedničke inicijative INTERREG II A, odnosno III A u programu Austrija-Slovenija kako se dobro odvija od ulaska Austrije u Europsku uniju i poduprla je brojne mikroregionalne i prekogranične projekte, tako da su u ovom trenutku u velikoj mjeri iskorištena sredstva koja su stajala na raspolaganju u tekućem planskom razdoblju ovog programa.

Općenito gledano analize pokazuju da na zadaće prostornog planiranja i regionalnog razvoja i dalje jako utječu unutarnja regionalna pitanja i problematika te da ovdje još uvijek nisu svi napravili svoju domaću zadaću, ali da zbog ulaska susjednih regija i država u EU neće doći do nekih dramatičnih promjena kojih bi se morali pribojavati, već da će se prije otvoriti nove šanse koje valja iskoristiti na temelju primjerenih priprema i strateškog planiranja.

Pripremio:

Ured Štajerske zemaljske vlade,
Stručni odjel 16A,
Stempfergasse 7, 8010 Graz

Kontaktna osoba:

dipl.inž. Rainer Opl
tel. ++43 (0)316/877-3702
faks: ++43 (0)316/877-3711
e-mail: rainer.opl@stmk.gv.at

Više informacija na:

<http://www.raumplanung.steiermark.at ung>

PROSTORNE POSLJEDICE PROŠIRENJA EUROPSKE UNIJE NA PODRUČJE RADNE ZAJEDNICE ALPE-JADRAN

PROSTORNE POSLJEDICE PROŠIRENJA EUROPSKE UNIJE NA PODRUČJE RADNE ZAJEDNICE ALPE-JADRAN

1.13. Veneto

PROSTORNE POSLJEDICE PROŠIRENJA EUROPSKE UNIJE NA PODRUČJE RADNE ZAJEDNICE ALPE-JADRAN

Tijekom 2002. godine regija je Veneto aktivno sudjelovala u pokretanju programa vezanih za sekciju B inicijativa Interreg III, odnosno dijela koji je posvećen transnacionalnoj suradnji.

Veneto je uključen u program Interreg III B CADSES, preko kojega Europska unija teži razvijanju socio-ekonomske suradnje među regijama srednje i istočne Europe, Balkana i dunavsko-jadranskog područja. Ovaj program podupire odnose između regija iz zemalja članica UE i regija koje pripadaju zemljama čiji pristup EU uskoro predstoji, jer su već danas kandidatkinje; tako je obuhvaćeno ukupno 17 država.

U srpnju 2002. godine otvoren je prvi međunarodni raspis za prezentaciju projekata CADSES. Na ovaj je prvi natječaj prijavljeno 88 projektnih ideja iz čitavog područja srednje i istočne Europe a upravni je odbor programa odobrio njih 34.

Posebice, regija je Veneto tom prigodom prijavila 16 prijedloga projekata iz različitih sektora nadležnosti regionalnih uprava, od kojih je za 6 bila voditelj međunarodnog projekta, a u 10 partner. Među 34 projekta koje je Transnacionalni upravni odbor prihvatio, ističe se projekt ADRI.FISH koji na međunarodnoj razini koordinira regija Veneto, posvećen osnivanju "opservatorija" ustrojstva tržišta, gospodarskih tokova i kakvoće ribe u sjevernom Jadranu; u projekt su uključene susjedne regije Emilia-Romagna i Furlanija-Julijjska krajina, te Slovenija i Hrvatska. Sredstva za cijeli projekt iznose oko 1.971.000 eura, od čega 50% ide na teret FESR. Osim toga, Veneto kao partner sudjeluje u još 9 projekata vezanih za različite sektore; to su I-LOG: industrijska logistika, IMONODE: integracija prometnih čvorova te SIC: održivi prijevoz u sektoru prometa; KATER II: vodenii izvori u kraškim područjima i REKULA: zaštita i razvoj kulturnih krajobraza industrijske prirode u sektoru zaštite okoliša; LOTO: krajobraz kao sredstvo za prekvalifikaciju prostora, CONSPACE: zajednička strategija za prostorni razvoj, TEC PARK NET: transnacionalna mreža tehnoloških parkova te ITER: promidžba skupine toplica, u području prostornog planiranja.

Regija također sudjeluje u programu Interreg III B Alpski prostor, preko kojega se promiče suradnja između članica Europske unije i zemalja izvan Unije koje se nalaze u alpskom luku, a teži se uravnoteženu razvoju alpskog područja, u prostornom i u socioekonomskom smislu.

Na prvi se međunarodni raspis, zaključen u svibnju 2002. godine, prijavljeno 37 projektnih ideja; Veneto je kao voditelj prijavio tri takve ideje, a u drugih je šest sudjelovao kao partner. Transnacionalni odbor koji rukovodi ovim programom odobrio je pet od ovih prijedloga, a u jednom je od njih (ALPENCORS) Veneto nositelj projekta, dok u preostala četiri sudjeluje kao partner. Projekt kojega je voditelj Veneto bavi se problematikom koridora br. 5, idealne cestovne prometnice koja će povezivati Lisabon i Kijev. Namjera je ovoga projekta ispitati potrebe, eventualne gospodarske posljedice te utjecaj na prostor središnje dionice ovoga koridora južno od Alpa. Ukupan iznos izdvojen za ovaj projekt je 3.135.000 eura. Osim njega su odobreni i projekti "CATCHRISK", koji će definirati sredstva za mjerjenje i analizu hidrogeoloških opasnosti u alpskim slivovima, "NEPROVALTER", kojega je svrha promidžba i afirmacija tipičnih planinskih proizvoda te stočarskih farmi koje primjenjuju biološke metode, "Via Alpina", preko kojega će se stvoriti i promicati prvi izletnički itinerer što povezuje sedam alpskih zemalja obuhvaćenih programom (Francuska, Njemačka, Austrija, Italija, Švicarska, Liechtenstein, Slovenija), "Via Claudia Augusta", namijenjen razmatranju i promicanju ove drevne prometnice.

PROSTORNE POSLJEDICE PROŠIRENJA EUROPSKE UNIJE NA PODRUČJE RADNE ZAJEDNICE ALPE-JADRAN

U prosincu 2002. godine zaključen je i drugi međunarodni raspis ovoga programa, u kojemu je regija Veneto sudjelovala s četiri projektna prijedloga, u jednom kao nositelj i u tri kao partner. To su projekti "QUALIMA" (polifunkcionalni centri u brdsko-planinskim seoskim sredinama), "MARS" (razvoj skupa socio-ekonomskih i ekoloških pokazatelja za Alpsi prostor), "CARA" (razvoj i primjena zajedničkih strategija transnacionalne suradnje među poduzećima što djeluju na području inovacije, transfera tehnologije, networking-a i obrazovanja), "MI.R.I.B." (strategije i metodologije za prevenciju šumskih požara).

ULOGA PROSTORNOG UREĐENJA

PRIJEDLOZI ZA UVODENJE NOVIH PROSTORNIH INSTRUMENATA
Danas se nalazimo u krajnje izmijenjenom kontekstu, potreba za pribavljanjem finansijskih sredstava iz europskih fondova prisiljava nas da svoje općinske regulacijske planove promatramo kao sustav projekata, odnosno kao konkretnе i moguće inicijative. Stoga se već prije izvjesnog vremena javila potreba za donošenjem novog regionalnog urbanističkog zakona koji bi pitanja prostora definirao u svjetlu tekuće dinamike, pa i u sprezi s pravilima EU, vodeći računa i o tome da je regija Veneto u više navrata donosila zakone u ovom sektoru te se tako stvorilo složeno uređenje regulirano poglavito regionalnim zakonima br. 61/1985, br. 9/1986, br. 24/1985, br. 11/1987, br. 47/1993, br. 63/1994, br. 21/1998 i br. 23/1999;

Osim toga, imajući na umu složenost urbanističke problematike te brojnost regionalnih pravila u tom sektoru, kao i potrebu da se u regionalne zakone uklope brojne odredbe u međuvremenu donesenih nacionalnih zakona, držimo kako bi u najkraćem mogućem roku - a sukladno obvezi koju je u trenutku preuzimanja dužnosti preuzela regionalna vlada a poslije potvrdilo i Regionalno vijeće prihvaćajući zakonski dekret br. 112/98 - trebalo pristupiti donošenju izmjena u regionalnom urbanističkom zakonodavstvu.

Naime, važeći regionalni zakon br. 61/85 po svojoj kulturološkoj koncepciji potječe iz konca sedamdesetih godina, a sada je društveni, gospodarski i prostorni kontekst korjenito izmijenjen.

Posljednjih godina, u nedostatku državnog okvirnog zakona, brojne su regije usvojile svoje nove urbanističke zakone (cfr. Lazio L.R. 28/2000, Emilia Romagna L.R. b r. 20/2000, Basilicata L.R. br. 23/1999 i Toscana L.R. br. 5/95) u kojima se vodi računa o evoluciji do koje je došlo u društvu i u gospodarstvu.

Jednoznačna je tendencija u svim ovim slučajevima bila dodjela većih planerskih odgovornosti općinama uz istodobno ograničavanje kontrole nadređenih razina vlasti.

U biti, sadašnji se sustav planiranja temelji na tome da se Generalni općinski regulacijski plan, a ovaj je u venetskom uređenju posebno detaljan, zamjenjuje dvama dokumentima: Strukturalnim planom i Operativnim planom (koje katkad prati Urbanistički pravilnik); prvi od ovih planova je okvirna vizija razvoja na širem planu, a drugi je čisto operativan i vezan za lokalne odluke i interese.

Ovaj sustav se izrazito razlikuje od vladajućeg poretkta, tako da bi pristup koji ne bi bio praćen praktičnom provjerom mogao dovesti do rezultata suprotnih očekivanjima.

Da bi se izbjegle ove opasnosti te da bi se regionalnoj urbanističkoj reformi pristupilo na cijelovit način, pokrenuta je izrada zakonskog teksta u suradnji

PROSTORNE POSLJEDICE PROŠIRENJA EUROPSKE UNIJE NA PODRUČJE RADNE ZAJEDNICE ALPE-JADRAN

sa regionalnim subjektima i tijelima što -direktno ili indirektno - djeluju u području upravljanja urbanističkim sektorom; uz ove subjekte na djelu je i neophodna pravna provjera (za koju je zadužen poseban stručnjak), kako se ne bi izgubili izvida novi momenti u nacionalnom i regionalnom zakonodavstvu.

Radi cjele vole pristupa urbanističkoj reformi, pokrenuta je faza provjere na terenu u cilju provjere primjenjivosti teoretskog modela na stvarnu situaciju u regiji Veneto zbog kompleksnosti prostora i zbog društvene dinamike.

Pripremila:

Regija Veneto,
Sekretarijat za prostor,
Direkcija za urbanizam i zaštitu okoliša,
Calle priuli n.99 - Venezia

Kontaktne osobi:

Alberto Nardo i Vincenzo Fabris
tel: ++39 041 27 92 367
faks: ++39 041 2792383
e-mail: alberto.nardo@regione.veneto.it,
vincenzo.fabris@regione.veneto.it

Više informacija na:
<http://www.regione.veneto.it>

PROSTORNE POSLJEDICE PROŠIRENJA EUOPSKE UNIJE NA PODRUČJE RADNE ZAJEDNICE ALPE-JADRAN

2. DIO

Rezultati međunarodnoga zasjedanja
Radne skupine za prostorno uređenje,
održanog u Seeonu 23. lipnja 2003.

1. Polazišta i otvorena pitanja

Proširenje Europske unije na istok, odnosno na jugoistok, označava početak povijesnog događaja, koji će posebice za krajeve u pograničnim područjima, ali i za općine, gradove i regije u «drugom redu» te za aglomeracijska područja sa sobom donijeti nove okvirne uvjete, a time i šanse i rizike. Veliki su izazov pri tome razlike na institucionalnoj, gospodarskoj i socijalnoj razini na «šavovima» između starih zemalja članica Europske unije i novih zemalja članica iz srednje i istočne Europe. Zbog toga je posebice za javni sektor, što znači za općine, kotare i regije s obje strane granice nužno da se što prije aktivno pozabave i uhvate u koštac s novom situacijom. Do sada se u javnim raspravama veoma često – mnogo puta i zbog nedostatka pravih informacija – sa skepsom i s određene distance gledalo na promjene do kojih bi moglo doći, odnosno pozornost se posebno usmjeravala na očekivane negativne posljedice proširenja, kao što su na primjer strah od pritiska na plaće i na cijene, povećanje opterećenja zbog tranzitnog prometa i to napose u pograničnim krajevima te nepoštivanje ekoloških i socijalnih standarda u nekim novim zemljama članicama. Pri tome se za sada premalo uočavaju šanse i buduće prednosti, kao što su na primjer otvaranje novih tržišta za nabavu i plasman robe i promjena vlastitog položaja s ruba prema sredini Unije. Tako su unatoč podrobnih analiza, publikacija i aktivnosti raznih interesnih skupina o mogućim posljedicama proširenja Europske unije još uvijek ostala otvorenima brojna načelna politička pitanja i još uvijek gotovo i nema sveobuhvatnih ili regionalno izdiferenciranih procjena posljedica za pojedina gospodarska područja i vrste, odnosno načine aktivnosti.

Zbog toga je Radna skupina za prostorno uređenje Radne zajednice Alpe-Jadran postavila sama sebi kao cilj da u okviru svojih nadležnosti već u tijeku priprema za formalni pristup pokrene primjerene mjere za minimaliziranje predviđenih opterećenja te da na obje strane granice stvori pogodne uvjete za konkuriranje gospodarstvu, tržištu radne snage i samom stanovništvu te da sačuva i osigura postignuto s obzirom na ciljeve i principe održivog prostornog razvoja.

Pri tome se postavljaju brojna pitanja:

- Koje se prostorne posljedice mogu očekivati na području Radne zajednice Alpe-Jadran zbog proširenje Europske unije?
Posljedice očekivanih promjena na makroprostorima za prostorni, socijalni i gospodarski razvoj područja Radne zajednice Alpe-Jadran.
- Kakvi se utjecaji zbog tih promjena očekuju na regionalni razvoj članica?
Očekivani trendovi, strujanja i njihova regionalna rasprostranjenost
- Koje bi potencijalne implementacijske instrumente, mjere prostornog uređenja, prioritetne aktivnosti i zajedničke projekte trebalo posebno poticati?
Implementacija Vodećih načela za održivi prostorni razvoj, osiguravanje razvojne ravnoteže, socijalne i prostorne kohezije, ...

Na području Alpe-Jadrana postoji posebna regionalna situacija upravo zbog toga, jer zbog funkcije ovih regija kao sjecišta transeuropskih prometnih veza ovdje već postoje brojna iskustva u suradnji tako da bi se ovaj prostor mogao pretvoriti u novi model interregionalne i transnacionalne suradnje unutar Europske unije.

2. Okvirna razmišljanja o regionalnim posljedicama

2.1. Problematika

Potencijalne posljedice proširenja Europske unije za stare i nove zemlje članice mogu se načelno podijeliti na četiri sklopa, pri čemu se različiti utjecaji prekrivaju i ne mogu se strogo odvojiti jedni od drugih. Utjecaji na području gospodarstva, sigurnosti i društva/kulture pogađaju ustvari pojedine države, dok djelovanje na institucije i strukturu Europske unije pogađa samu Zajednicu. Potencijalna peta točka bila bi promjena ravnoteže unutar Europske unije te opasnost stvaranja «Unije dviju brzina» s «bogatim» zemljama na zapadu i «siromašnim» na istoku.

Što se tiče gospodarskih posljedica očekivano proširenje Europske unije na istok, odnosno na brojnim ekonomskim područjima zbog liberalizacije već i ostvareno otvaranje prema Istoku bilo je do sada najčešće proučavano i analizirano. Pri tome se ne smije zaboraviti da se osim integracije srednjoeuropskih i istočneuropskih zemalja istodobno javlja i fenomen globalizacije, tako da se obje pojave ne mogu jednoznačno odvojiti jedna od druge.

Jedna od posljedica proširenja Europske unije sigurno će biti povećanje važnosti agrarne politike. U mnogim tranzicijskim zemljama značenje i situacija poljoprivrede, posebice glede radne snage i njezinog doprinosa gospodarskoj moći, drugačiji su i važniji od prosjeka u Europskoj uniji. Posljedice su dodatno povećanje količina poljoprivrednih proizvoda, a time i dodatni viškovi, koji će utjecati na agrarnu politiku Europske unije. To je ujedno i razlog za hitnu reformu sustava poticaja na sektor poljoprivrede.

Zapadnoeuropske zemlje najviše se pribavaju razlika u troškovima plaća i cjeni rada u zemljama kandidatima. Zbog znatno nižih plaća u zemljama srednje i istočne Europe pretpostavlja se da će doći do porasta premještanja poduzeća ili dijelova poduzeća u ove zemlje, što se dijelom već i dogodilo. Pri tome premještanje u pravilu služi međunarodnoj konkurentnosti poduzeća i osiguravanju radnih mesta u matičnim zemljama.

Što se tiče prostornih i gospodarskih posljedica, vjerojatno će u pograničnim regijama i većim aglomeracijama doći do preseljavanja, odnosno u ovim prvima do povećanih kretanja dnevnih migranata s istoka na zapad, što bi moglo ugroziti radna mjesta, jer su posloprimci iz novih zemalja članica često spremni raditi za nižu plaću i pod lošijim radnim uvjetima no što rade zaposleni iz dosadašnjih zemalja članica.

Odlazak kvalificirane radne snage, takozvani «brain-drain» sigurno nije ni u interesu zemalja kandidata, jer tako gube radnu snagu koja im je nužno potrebna za izgradnju vlastitog nacionalnog gospodarstva.

Privremene mjere za ograničavanje slobodnog kretanja radne snage i slobodnog prometa usluga ne predstavljaju dugoročno rješenje.

Izjednačavanje standarda i ukidanje carina i netarifnih trgovačkih zapreka ulaskom zemalja kandidata na jedinstveno tržište dovodi do smanjenja troškova robne razmjene, znači do olakšica u vanjskoj trgovini, koja će i dalje rasti. Istodobno će to potaknuti i povećanje međunarodnog transporta i porast prometnih tokova sa svim svojim prednostima i slabim stranama. Nepostojeće granice znače za zapadnoeuropske poduzetnike i nove, bolje mogućnosti investicija u susjednim istočnim državama, kao i porast protoka kapitala od zapada prema istoku i obrnuto. Na drugoj

strani, otvorene granice sa sobom povlače posljedice na polju sigurnosne politike: veća Europska unija može povećati unutarnju sigurnost, bolje riješiti sukobe između različitih narodnosti i sukobe s manjinama i izbjegći političku nestabilnost. Suprotna mišljenja tvrde da će se zbog proširenja Europske unije sve teže moći kontrolirati zajednička vanjska politika i politika sigurnosti; postoji bojazan oko problema zbog kontrole istočnih vanjskih granica i zbog širenja organiziranog kriminala te zbog korupcije, koja je u tranzicijskim zemljama još uvijek prisutna u velikoj mjeri.

2.2. Moguće posljedice s gledišta regija članica RZ Alpe-Jadran

Pri razdvajaju mogućih posljedica s gledišta različitih regija prostora Alpe-Jadran posebno valja naglasiti povećanje prometa koje će pogoditi Sloveniju, zemlju koja se nalazi na europskom prometnom križu velikih prometnih koridora. Valjalo bi težiti za transnacionalnim projektima kao i za zadržavanjem policentričnog razvoja strukture naselja. Regija Lombardija zbog svog položaja na jednom od velikih koridora vidi sebe kao jednog od «motora za Europu», napose u odnosima sa zemljama srednje i istočne Europe. Hrvatska pokušava pomoću infrastrukturnih mjera u tjesnoj suradnji sa Županijom Baranjom (Mađarska) produbiti postojeće prekogranične odnose.

U regijama Emilia Romagna i Lombardija vjerojatno će veliki dobitnici biti glavni gradovi zbog očekivanog razvoja te bi se stoga regionalna politika razvoja morala više usredotočiti i usmjeriti na gradove srednje veličine. U Županiji Baranji sve su pripreme usredotočene na proširenje, a osim rješavanja još postojećih problema u poljoprivredi mnogo se očekuje od razvoja rječne plovidbe na Dravi za transport robe široke potrošnje (između ostalog i poljoprivrednih proizvoda). To bi moglo pridonijeti revalorizaciji perifernih krajeva uz granice.

To je posebnost područja Alpe-Jadran da granice između pojedinih zemalja i regija nisu samo na kopnu već i na vodi, odnosno moru, što bi se moralno iskoristiti kao komparativna prednost.

Za Furlaniju-Julijsku krajinu, koja direktno graniči s novom, budućom članicom Slovenijom, pretpostavlja se da će snažnije i prije od ostalih talijanskih regija osjetiti posljedice proširenja Unije na istok. Također se može pretpostaviti da će granična područja osjetiti posebne efekte, bez obzira radilo li se o pozitivnim ili o negativnim efektima, koji se neće osjetiti u udaljenijim područjima. Obje pretpostavke moguće bi se ostvariti ne samo u interregionalnim okvirima, već i na regionalnoj razini, napose zbog suradnje pograničnih gradova (npr. Trst-Kopar, Gorizia – Nova Gorica, ...).

Gledano na području gospodarstva i na tri gospodarska sektora istodobno se zapažaju i iznimke: tercijarni se sektor, posebno u neposrednoj blizini granice, pribrojava velikih negativnih utjecaja. Jedna od gospodarskih grana koja očekuje takve poteškoće jeste na primjer transportni sektor, jer špedicije u novim zemljama članicama prvenstveno zbog povoljnijih troškova predstavljaju ozbiljnu konkureniju špediterima iz dosadašnjih zemalja članica.

I primarni sektor u svim regijama dosadašnjih zemalja članica Europske unije smatra da je ugrožen zbog proširenja Unije na istok. Prvenstveno će na daljnji razvoj ovog sektora utjecati očekivane reforme zajedničke agrarne politike.

Za razliku od ovakvih strahovanja na sekundarnom sektoru može se govoriti o pozitivnom stavu prema zemljama srednje i istočne Europe.

I Savezna pokrajina Gornja Austrija očekuje pojačanje prometa na osi sjever-jug te stoga podupire nastojanja za preusmjeravanjem prometnih tokova na željeznicu i na rječnu plovidbu, što se podudara i s regionalnim

provedbenim strategijama u ruralnim krajevima. Ovdje važnu ulogu igra strateško načelo orijentacije prometne i komunikacijske strukture na rast, što se očituje u stvaranju prometnih veza velike propusnosti.

U Bavarskoj su ukazali na načelnu analizu i odmjeravanje i šansi i rizika, ali s jasnim naglaskom na potencijalnim mogućnostima koje, doduše, tek valja iskoristiti. Za prostor Alpe-Jadrana trebalo bi posebno izdvojiti jedinstvena obilježja, odnosno konkurentske prednosti, ali i poseći za dobrim odnosima i vezama, kako se formalne granice koje sada padaju ne bi pretvorile u mentalne barijere. Također bi se moralno izbjegići, odnosno raditi na tome da se izbjegne, stvaranje novih problematičnih prostora zbog prostorne koegzistencije izrazito različitih regionalno-političkih stopa subvencioniranja. U svim pograničnim područjima valjalo bi poticati koncept «dobrosusjedskih odnosa» s velikom interkulturalnom kompetencijom, između ostalog i zbog prevladavanja strukturnih promjena koje za sobom povlači proširenje Europske unije. Sa stajališta regionalnog planiranja pri naglašavanju ruralnih krajeva nove zemlje članice morale bi nastojati izraditi vlastite koncepte prostornog razvoja na temelju analiza regionalnih struktura, prednosti i slabosti. To bi pridonijelo ažurirajući postojećeg ESDP-a, odnosno njegovom nadopunjavanju.

2.3. Prvi rezultati u obliku teza

Napravi li se sažetak rasprave na 1. pitanje, može se zapaziti da se uvijek iznova navode tri teme:

- potreba za prilagodbom i razvojem infrastrukture, napose izgradnjom autocesta,
- migracije,
- regionalna gospodarska suradnja, odnosno povećanje konkurentnosti na različitim tipovima prostora.

S gledišta članica RZ Alpe-Jadrana mogu se formulirati sljedeće opće teze u svezi s proširenjem Europske unije:

- proširenje će pridonijeti miru i sigurnosti u proširenoj Europi,
- proširenje će sa sobom donijeti nove šanse, ali i rizike,
- proširenje se mora svjesno sagledati i strateški razraditi,
- proširenje će ubrzati prostornu struktturnu promjenu i razvoj
- proširenje će dovesti do migracije vjerojatno obrazovanijeg sloja aktivnog stanovništva
- proširenje će pridonijeti povećanju konkurenkcije,
- u globalu proširenje Europske unije na istok predstavlja veliku razvojnu šansu za čitav prostor.

Prostorno relevantne teze:

- područje Alpe-Jadrana dobit će na značenju napose kao sjecište između zapada i istoka,
- zbog svoje zajedničke povijesti i tradicija ovaj prostor mogao bi biti pozitivan primjer europske integracije,
- posljedice proširenja predstavljaju nove izazove i za prostorno planiranje,
- ako prostorno planiranje želi utjecati na regionalni razvoj, onda mora uvažavati nove okvirne uvjete i stvoriti fleksibilne instrumente,
- infrastruktura bi morala dobiti novu kvalitetu,
- mora se osigurati primjereni prometno otvaranje, ali istodobno očuvati i kvaliteta okoliša.

3. Uvažavanje regionalnih posebnosti pograničnih područja

3.1. Otvorena pitanja

Iako se do sada neprestano ukazivalo na posebnu regionalnu problematiku, odnosno na njezino uvažavanje, ipak je potrebno još jednom se podrobniјe osvrnuti na pogranične krajeve. Pri tome se moraju razmotriti sljedeća pitanja:

- Kakva je struktura pograničnih krajeva, prvenstveno s gospodarskog, društvenog i infrastrukturnog stajališta i koje se prednosti i slabosti ovih prostora mogu iz toga nazrijeti?
- Koji se regionalno različiti gospodarski, društveni i infrastrukturni izazovi (šanse i rizici) postavljaju pred regionalna pogranična područja zbog proširenja Europske unije?
- Što bi se zbog očekivanih promjena moralno učiniti u prostornom razvoju?
- Kako se mogu ocijeniti postojeći ciljevi i instrumentarij prostornog razvoja na različitim prostornim razinama gledano u svjetlu ovih izazova?
- Za kakvima izmjenama ciljeva i instrumenata prostornog razvoja valja težiti zbog prevladavanja tih izazova, uzimajući u obzir postojeće vlastite prednosti i slabe strane, kao i šanse i rizike koji proizlaze iz proširenja Europske unije.

3.2 Uvažavanje specifičnih regionalnih problema pojedinih pograničnih područja

Kao odgovor moglo bi se općenito navesti da načelno sve pogranične regije između dosadašnjih i novih zemalja članica Europske unije mogu očekivati otprilike iste posljedice, pri čemu postoji višestruka opasnost da gospodarski razvoj jednostavno «preskoči» pogranične krajeve, jer su poduzeća u zaleđu već do sada uspostavila intenzivne veze s gospodarskim središтima u susjednim zemljama. Općenito bi se moglo reći da su aglomeracijska područja vjerojatno dobitnici procesa proširenja. Prema svim predviđanjima ona su i prednosno ciljno područje migracija radne snage iz novih zemalja članica, ukoliko do tih migracija već nije došlo. Gradovi u blizini granica tek su posljednjih godina uspjeli poboljšati svoj položaj i svoju gospodarsku moć. Tu utjecaji i posljedice proširenja nisu tako jednoznačni – ovisno o njihovoj konkretnoj polaznoj situaciji ovi će gradovi profitirati od budućeg centralnog položaja dosadašnjih pograničnih regija ili će doći u lošiji položaj zbog sve veće konkurenциje aglomeracijskih prostora. Ruralni krajevi, djelomice s agrarnom strukturom, u dosadašnjim zemljama članicama Europske unije bit će dugoročno izloženi sve većem konkurentskom pritisku zbog rasta produktivnosti u novim zemljama članicama. Po svoj vjerojatnosti pogranična će područja biti i žarište prometnih opterećenja, kao i aktivnosti dnevnih migracija slabije kvalificirane radne snage. Veća opterećenja, ali i značajne šanse za pogranične regije javljaju se zbog zadaća u okviru novog poretku i zbog modernizacije direktno ili indirektno prekogranične infrastrukture (prometne veze, javni lokalni promet, okoliš, energoopskrba) pa sve do obrazovanja (posebna jezična znanja), zdravstva i slično.

Stoga je razumljivo da se neki krajevi pribjavaju da će se u budućnosti pretvoriti u čisto «tranzitne regije», drugim riječima u područja koja se nalaze između trgovачkih tokova gospodarskih središta starih i novih zemalja članica Europske unije, ali koja malo ili uopće ništa od toga nemaju. Zajednički prekogranični, perspektivni razvojni koncepti ne samo da to mogu sprječiti već mogu mnogo učiniti i za općenito gospodarsko jačanje regija. Zbog

svog položaja pogranični prostori imaju izuzetan potencijal za prekograničnu suradnju i u pojednim slučajevima mogu razviti prednosnu «gateway» funkciju ili drugim riječima oni mogu poslužiti kao mostovi za daljnju gospodarsku nazočnost u budućim zemljama članicama Europske unije.

Posebno povoljnu polaznu situaciju različitih pograničnih područja na prostoru Alpe-Jadrana naglašava i teza da se dva nasuprot smještена pogranična prostora mogu dinamički razvijati kad oba imaju dobre preduvjete, visok razvojni potencijal i slične strukture. Prema usporedbi lokacija časopisa «Wirtschaftswoche», koji je 2001. godine na osnovi 240 pojedinačnih kriterija koji su se odnosili na sektore gospodarske moći i dinamike, tržišnog potencijala, high-tech potencijala, inovacijske snage i kvalitete života analizirao 214 NUTS-2 regija u zemljama članicama Europske unije te u Norveškoj i Švicarskoj, napravljena je ljestvica na kojoj npr. regije Furlanija-Julijска krajina i Veneto u sveukupnoj usporedbi zauzimaju 52. i 55. mjesto, Gornja Austrija i Koruška 77. i 104. mjesto, a Gradišće i Štajerska 127. i 142. mjesto. Oba talijanska pogranična područja, koja su tako ispred svih ostalih pograničnih područja, probila su se i ispred oba glavnih grada, Beča i Berlina.

3.3 Prvi rezultati u obliku teza

Rezultati bi se mogli sažeti u obliku sljedećih teza:

- Opće pomicanje prostorne ravnoteže i proširenje Europske unije mogli bi dovesti do jačanja velikih gradova, odnosno do opasnosti od zanemarivanja ruralnih krajeva.
- Proširenje Europske unije posebna je šansa za dosadašnje pogranične regije i upravo u tim krajevima može se računati s posebnim poletom i aktivnostima.
- Proširenje će znatno smanjiti značenje nacionalnih granica, što će se posebno odraziti u središtu Alpe-Jadrana između Slovenije, Italije, Austrije i Mađarske.
- Ali proširenje će ujedno i ojačati granice između Slovenije i Hrvatske, odnosno Mađarske i Hrvatske zbog Schengenskog sporazuma.
- Ubrzat će se promjena gospodarskih struktura, napose u poljoprivredi, za koju su značajna mala poljoprivredna gospodarstva, i u starim industrijskim granama i/ili u gospodarskim granama koje proizvode na granici rentabilnosti.
- Ubrzat će se razvoj na prometnim koridorima, što je gospodarski pozitivno, ali je prostorno i ekološki gledano dosta upitno.
- Revalorizirana mora biti i uloga prioritetnih krajeva glede zaštite prirode i krajobraza.
- Sve će značajnija biti uloga turističkih regija, posebice u pograničnim područjima.

4. Provjeda glavnih smjernica, strategija i mjera

4.1. Pregled postojećih strategija pojedinih regija

Veliki je izazov za regionalnu politiku činjenica da s proširenjem Europske unije s jedne strane dolazi do zaoštrene konkurenkcije među regijama, a s druge strane mogućnosti suradnje između susjednih regija omogućit će i jačanje regija smještenih između Alpa i Jadrana. Upravo suradnji na ovom području valja u budućnosti posvetiti maksimalnu pozornost i iskoristiti šanse koje zajednički programi Europske unije nude i zemljama članicama,

ali i Hrvatskoj kao zemlji koja neće biti članica Europske unije. U okviru ovih programa posljednjih su godina razvijene intenzivne aktivnosti između partnera iz Koruške, Gradišća, zapadne Mađarske, Štajerske, Slovenije, sjeverne Hrvatske, Furlanije-Julijiske krajine i Veneta. Rezultat tih aktivnosti su brojni odobreni zajednički projekti.

Cilj članica Radne zajednice Alpe-Jadran jeste pretvoriti ovaj prostor u regiju budućnosti europskog prostornog uređenja s posebnim usmjeranjem na zajedničke projekte koji imaju izgleda na uspjeh.

To bi se moglo postići sveobuhvatnim zajedničkim razmatranjem razvojnih problema, pri čemu osim socijalnih, gospodarskih i ekoloških aspekata valja uvažiti i posebnosti konkretnog prostora i njegove endogene potencijale. Prostorne politike mogu u tome igrati veoma važnu ulogu, jer su one per definitionem usmjerene interdisciplinarno i obuhvaćaju sve razine. Usmjeravanje gospodarskog i socijalnog razvoja u skladu s politikama prostornog razvoja osigurava uvažavanje kulturnih značajki područja i sinergijske efekte između različitih razina i djelatnosti.

4.2 Prvi rezultati u obliku teza

Rezultati bi se mogli sažeti u obliku sljedećih teza:

- Osim klasičnih instrumenata prostornog planiranja bit će potrebno pronaći nove, fleksibilne instrumente, koji će omogućiti suradnju i zajednička rješenja postojećih problema. Nakon pada granica bit će potrebno ponovo spojiti do sada odvojena područja i sprječiti nastanak novih «mentalnih» granica.
- Politika prostornog uređenja morala bi počivati na zajedničkoj koncepciji. Potreban je snažniji utjecaj djelatnosti prostornog uređenja na planiranje razvoja i na donošenje odluka, a ne da se samo svede na traženje potencijalnih subvencijskih sredstava.
- RZ Alpe-Jadran trebala bi pokušati ovaj prostor definirati kao europsku regiju, iskoristiti svoje prednosti u ujedinjenoj Europi i zajednički ukloniti postojeće slabosti i suprotne interese. U pojačanoj konkurenčiji pojedinih regija i krajeva u većoj Europi upravo je za manje regije važno da imaju oprobane partnere (npr. na području Alpe-Jadrana). RZ Alpe-Jadran, koja je na početku svoga postojanja prvenstveno pridonijela prevladavanju političkih suprotnosti, sad bi mogla biti platforma za provedbu zajedničkih projekata i zajedničkog prostornog marketinga.
- Moraju se napraviti i provesti regionalni koncepti prostornog razvoja i drugi razvojni koncepti koje bi podržala javnost. Ti će instrumenti kao preteča regionalnog marketinga dobiti na značenju. Njihova će djelotvornost ovisiti i o načinu pronaalaženja rješenja. Za to predviđeni postupci moraju omogućiti međusektorsku i vertikalnu suradnju između različitih razina, kako bi se pravodobno odredili zajednički ciljevi i mogli regulirati suprotni interesi.
- Zbog proširenja Europske unije za gradove i općine otvaraju se brojne nove mogućnosti suradnje da bi se postigla veća atraktivnost, odnosno izbrisali infrastrukturni deficiti. Za početak mogla bi se, napose u pograničnim krajevima, produbiti ili proširiti suradnja u javnom putničkom lokalnom prometu, prekograničnom planiranju potreba za bolnicama ili planiranju kulturne infrastrukture.
- Za uspostavljanje regionalnog marketinga u pograničnim prostorima mijenjaju se zbog proširenja Europske unije i okvirni uvjeti, jer djelomice

nastaju novi odnosi među prostorima zbog promjene položaja. Polazeći od utemeljene pretpostavke da će aglomeracijska područja u «zaledju» biti glavni dobitnici procesa priključenja novih zemalja, pogranični se krajevi moraju uz pomoć regionalnog marketinga intenzivnije predstavljati izvan svojih okvira, a unutar njih moraju nastojati stvoriti osjećaj zajedništva.

- U sklopu povećanja djelotvornosti mjera regionalnog razvoja mora se ubuduće provesti jače združivanje postojećih inicijativa. Budući da upravo na području Alpe-Jadrana postoji srazmerno veliki broj aktivnih inicijativa i institucija čija se područja djelatnosti gotovo ne mogu razgraničiti, jača koncentracija obećava veću djelotvornost sredstava i jasan i prepoznatljiv profil.
- Izradom i dijeljenjem portreta regija na jezicima zemalja susjeda mogla bi se poboljšati informiranost stanovništva. Cilj bi morao biti ukloniti nedostatke u znanju kod različitih skupina stanovništva na obje strane granice i nastojati izbrisati postojeće predrasude o susjedima.
- Regionalni prekogranični nagradni natječaji za najbolje ideje na glavnim poljima djelovanja pod parolom «mostovi» mogu pridonijeti poboljšanju regionalnog identiteta i suradnje. Pri tome su najvažniji poticanje inovacijskih sposobnosti na regionalnoj razini, fizička i psihička mobilnost i umrežavanje pejzažnih i kulturnih prostora u regiji, kako bi se predstavili kao cjelina.
- Osnivanje decentraliziranih «informacijskih punktova» u pograničnim krajevima, uključujući i sustav motrenja (monitoring) kao pomoć donositeljima političkih odluka može širiti znanja i informacije o aktualnim razvojima na pograničnom području, a time može potaknuti i raspravu o njima. Promatranje razvoja pojedinih djelatnosti te socijalnih i ekonomskih okvirnih uvjeta, razvoj instrumenata prostornog planiranja i njihove djelotvornosti te mogućnosti regionalne subvencijske politike mogu pridonijeti iznalaženju kvalitativno visokovrijednih i djelotvornih razvojnih rješenja.

5. Svedeno na bit: «Kooperacijski prostor»

Sukladno dosadašnjim izlaganjima nije potrebno posebno obrazlagati i dokazivati nužnost pojačane prekogranične suradnje kao reakcije na izazove koje sa sobom donosi proširenje Europske unije. Na ovom području već godinama djeluje čitav niz javnih i privatnih institucija. No, ove su inicijative rascjepkane i uglavnom međusobno nepovezane. Zbog toga su još uvijek rijetki opipljivi rezultati glede djelotvornih rješenja «velikih problema» (npr. jasno vidljivih problema na području prometa). Razlozi za to su djelomice i poteškoće kao što su to npr. jezične barijere. Međutim, razlozi bi mogli biti i to da je još uvijek premalo izražena svijest o zajedničkom rješavanju problema te da su u predodžbama političara i planera još uvijek prisutni predrasude i otpor. Postojeće kooperacije na lokalnoj razini često su se razvile neformalno i zahvaljujući osobnom zalaganju pojedinih sudionika. Ovakav izuzetno fleksibilan način suradnje sasvim sigurno je primjerен za početnu fazu, ali kontinuitet je preslab i jako je osjetljiv na kadrovske promjene. Stanje prekogranične suradnje može se trenutno opisati kao «početak umrežavanja» - zajedničku platformu za različite privatne i javne sudionike u suradnji potrebno je tek razviti.

U svezi s time u aktualnu raspravu osim tradicionalnih instrumenata prostornog i regionalnog planiranja i novih, fleksibilnih instrumenata unosi se i koncept «kooperacijskog prostora» sa ciljem budućeg zajedničkog oblikovanja pograničnih krajeva prema načelu održivosti.

PROSTORNE POSLJEDICE PROŠIRENJA EUROPSKE UNIJE NA PODRUČJE RADNE ZAJEDNICE ALPE-JADRAN

Radna zajednica Alpe-Jadran
I. komisija za prostorno uređenje i zaštitu okoliša

RADNA SKUPINA ZA PROSTORNO UREĐENJE

Popis članova

ČLANICA	INSTITUCIJA	ČLAN-ical RADNE SKUPINE
1. Baranja (zastupa i Győr-Moson-Sopron, Vas, Somogy, Zala)	Alpes Adriatic Secretariat County Somogy Hungary	SOMOGY: Francz Rezső (hkrati tudi podpredsedujoči) tel.: ++36 30 946 10 33 francz@externet.hu
2. Bavarska	Staatsministerium für Landesentwicklung und Umweltfragen Rosenkavalierplatz 2 D - 81925 München	BARANJA: dr. Csörnyei László Jurisics M. u. 26. 7624 Pécs tel: ++36 72 584 001 faks: ++36 72 504 005 lasa@rufftech.hu
3. Gradišće	Amt d. Burgenländischen Landesregierung Landesamtsdirektion-Stabstelle Raumordnung Europaplatz 1 A-7000 Eisenstadt	Zsáli János Szentháromság tér 3. 7720 Pécsvárad tel: ++36 72 465 322 faks: ++36 72 465 025 pvarad@axelero.hu
4. Emilia - Romagna	Programmazione e pianificazione urbanistica. Regione Emilia – Romagna, Via dei Mille 21, I - 40121 Bologna	Christine Herrgott tel: ++49 892 123 43 01 faks: ++49 892 123 41 12 christine.herrgott@stmlu.bayern.de
		Rupert Schatovich tel.: ++43 2682 600 25 29 faks: ++43 2682 600 29 36 rupert.schatovich@bgld.gv.at
		Lodovico Gherardi tel: ++39 051 639 68 90 faks: ++39 051 639 69 86 igherardi@regione-emilia.-romagna.it

5. Furlanija-Julijkska krajina	Direzione regionale della pianificazione territoriale Regione Autonoma Friuli-Venezia Giulia Via Giulia 75/ I I - 34126 Trieste	Mauro Pascoli tel: ++39 040 377 40 67 faks: ++39 040 377 41 10 mauro.pascoli@regione.fvg.it
6. Hrvatska	Ministarstvo zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva Ulica Republike Austrije 20 HR - 10000 Zagreb	Goranka Radović tel: ++385 1 378 24 74 faks: ++385 1 377 28 22 (555) goranka.radovic@mzopu.hr
7. Koruška	Amt der Kärntner Landesregierung Abteilung 20 – Landesplanung Wulfengasse 13 A - 9020 Klagenfurt	Christian Seidenberger tel: ++43 463 536 320 21 faks: ++43 463 536 320 07 christian.seidenberger@ktn.gv.at
8. Lombardija	Direzione generale urbanistica Via F. Filzi 22 I - 20124 Milano	Francesca Patriarca tel: ++39 02 676 554 38 faks: ++39 02 676 567 16 Francesca_Patriarca@regione.lombardia.it
9. Gornja Austrija	Amt der OÖ. Landesregierung Abt. Raumordnung Annagasse 2 A - 4011 Linz	Maria Schmeiss tel: ++43 732 772 148 20 faks: ++43 732 772 148 19 maria.schmeiss@oeo.gv.at
10. Slovenija <i>Voditeljica Radne skupine</i>	Ministrstvo za okolje, prostor in energijo Dunajska 48 SI - 1000 Ljubljana	Margarita Jancič tel: ++386 1 478 70 18 faks: ++386 1 478 70 10 margarita.jancic@gov.si
11. Štajerska	Amt der Steiermärkischen Landesregierung, Fachabteilung 16A Stempfergasse 7 A - 8010 Graz	Rainer Opl tel: ++43 316 877 37 02 telsecretary: ++43 316 877 36 44 faks: ++43 316 877 37 11 rainer.opl@stmk.gv.at
12. Veneto	Segretaria regionale al territorio Calle Priuli, Cannaregio 99 I - 30124 Venezia	Alberto Nardo tel: ++39 041 27 923 67 faks: ++39 041 50 400 65 alberto.nardo@regione.veneto.it

